

S ODDÍLEM DO PROJEKTŮ!

S ODDÍLEM DO PROJEKTŮ!.....	1
Úvod	6
Co je projekt	7
Projekty ve formálním vzdělávání	7
Projekty v neformálním vzdělávání	8
Společné kořeny	8
Tajemství úspěšného projektu	10
Literatura	10
Mapování drobných sakrálních staveb.....	12
Realizátor:.....	12
Uskutečněno:.....	12
Spolupracující instituce:	12
Stručná charakteristika projektu:.....	12
Popis realizace:	12
Námět projektu	12
Výstup projektu	12
Výchovný a vzdělávací cíl.....	13
Role.....	13
Realizace.....	13
Terénní výzkum	14
Revize.....	15
Doplnění údajů do evidenčních listů	15
Pomůcky	15
Důležité zkušenosti.....	15
Přenositelnost projektu	16
Přílohy.....	16
Literatura	17

Výzkum starých odrůd ovocných dřevin	19
Realizátor:.....	19
Uskutečněno:.....	19
Spolupracující instituce:	19
Stručná charakteristika projektu:.....	19
Popis realizace:	19
Námět projektu	19
Výstup projektu	19
Výchovný a vzdělávací cíl.....	20
Role.....	20
Realizace	21
Motivace.....	21
Příprava projektu.....	21
Financování projektu	21
Metodika výzkumu	21
Práce v terénu	22
Zpracování dat výzkumu.....	22
Odborná revize	22
Publikace	22
Následné aktivity	23
Pomůcky a zázemí	23
Přenositelnost projektu.....	24
Důležité zkušenosti.....	24
Literatura	24
Mládež v akci	26
Realizátor:.....	26
Uskutečněno:.....	26
Spolupracující instituce:	26
Stručná charakteristika projektu:.....	26
Popis realizace:	26
Námět projektu	26

Výstup projektu	26
Výchovný a vzdělávací cíl.....	27
Role.....	28
Realizace.....	29
Příprava projektu.....	29
Získávání prostředků	29
Příprava tábora	29
Realizace tábora	29
Následné aktivity	31
Přenositelnost projektu.....	31
Důležité zkušenosti.....	32
Literatura	32
Hlavní zdroje financování podobných projektů:	32
Akce v ochraně přírody.....	33
Realizátor:.....	33
Uskutečněno:.....	33
Spolupracující instituce:	33
Stručná charakteristika projektu:	33
Popis realizace:	33
Námět projektu	33
Výstup projektu	33
Výchovný a vzdělávací cíl.....	33
Role.....	34
Realizace.....	34
Výběr lokality, volba způsobu péče.....	34
Příprava lokality.....	35
Vybavení pro ochrannářské aktivity	35
Realizace tábora	35
Právní aspekty a bezpečnost	36
Výsledky práce a následná péče	37
Pomůcky	37
Důležité zkušenosti.....	38

Přenositelnost projektu	38
Literatura	39
Hlavní zdroje financování podobných projektů:	39
VELIKONOČNÍ SKAUTSKÉ KUŘÁTKO	40
Realizátor:.....	40
Uskutečněno:.....	40
Spolupracující instituce:	40
Stručná charakteristika projektu:.....	40
Popis realizace:	40
Námět k projektu:	40
Výstup projektu:	40
Výchovný a vzdělávací cíl:	40
Role:.....	41
Realizace:.....	41
Pomůcky:	42
Zkušenosti:.....	42
KAPKA	43
Realizátor:.....	43
Uskutečněno:.....	43
Spolupracující instituce:	43
Stručná charakteristika projektu:.....	43
Popis realizace:	43
Námět projektu	43
Výstup projektu:	43
Výchovný a vzdělávací cíl:	43
Role:.....	44

Realizace:.....	44
Pomůcky:	45
Zkušenosti:.....	45
Vysazení výrazné stromové aleje na Kamenicku.....	46
Realizátor:.....	46
Uskutečněno:.....	46
Finanční podpora:.....	46
Stručná charakteristika projektu:.....	46
Popis realizace:	46
Námět projektu	46
Výstup projektu	46
Výchovný a vzdělávací cíl.....	46
Role.....	47
Realizace	47
Metodická část	48
Pomůcky	49
Důležité zkušenosti.....	49
Přenositelnost projektu.....	50
Vysazení výrazné stromové aleje na Kamenicku.....	Chyba! Záložka není definována.
Realizátor:.....	51

Úvod

Listujeme-li zápisky vedoucích a účastníků prvních táborů z doby před sto lety, zřetelně vidíme, že právě zvládnutí táboření v přírodě a mimo domov bylo výzvou – projektem, na jehož realizaci týmově pracovala skupina mladých lidí. Dnes se důraz táborů posunul k propracovanému programu, většinou uvozeného motivačním rámcem celotáborové hry. Nezřídka se děti nepodílí na stavbě tábořiště ani na vaření. Zvyšuje se obliba tzv. příměstských táborů, které s tábořením již pojí jen to, že se odehrávají o prázdninách. Spolu s dýmem z pod kotlíků se tak ztrácí jedna z tradičních výchovných a vzdělávacích forem mimoškolní výchovy postavená na řešení praktického problému, úkolu, který stál před partou mladých lidí a jejich vedoucími.

Cílem této elektronické publikace je ukázat, že výchovné a vzdělávací postupy, kterým dává teoretický rámec projektová metoda, jsou přitažlivé a smysluplné i pro dnešní mladé lidi. Nemají sice podobu přežití na louce u lesa prostřednictvím zálesáckých dovedností, přesto mohou být nemenší výzvou pro děti i jejich vedoucí. Představujeme osm projektů, které během své realizace byly příběhy s otevřeným koncem, v nichž se smělost a odvaha plánů poměřovaly se znalostmi, dovednostmi a schopnostmi jejich účastníků. Příběhy, ve kterých byli děti i jejich vedoucí na palubě jedné lodi a pouze společným úsilím dosáhli vytčeného cíle.

Úmyslně jsme do výběru zařadili projekty, které přesahovaly rámec činnosti oddílu a přinášely významný společenský prospěch. Jednotlivé příklady se liší nejenom tematicky a délkou trvání, ale z didaktického hlediska klíčovou mírou zapojení vedoucích a dětí do definování cílů a způsobů realizace projektů. Ve srovnání s požadavky některých proponentů projektové metody je v předkládaných projektech vliv dětí na výběr témat či metod realizace nižší. Je to daň za vysokou úroveň výstupů a spolupráci v rozsáhlejších realizačních týmech. Zřetelný přesah do života společnosti a vědomí smyslu realizovaných aktivit na druhou stranu vedly k osobnímu zájmu realizátorů na překonávání překážek a jejich úspěšném dokončení (srov. Kilpatrick 1951:248,271).

V úvodním textu se samotné projektové metodě a pragmatické pedagogice věnujeme pouze okrajově, zájemce si může potřebné informace dohledat v odkazované literatuře. Znalému čtenáři neunikne text odkrývající kořeny projektové metody a skautingu, které vyrůstaly ze stejné půdy reformních výchovných proudů přelomu 19. a 20. století.

Budeme rádi, rozšíří-li zde představené projekty v mimoškolní výchově další příklady. Protože se tématu dlouhodobě věnujeme i po metodické stránce uvítáme postřehy, komentáře a polemiky i v této oblasti. Velmi rádi se se zájemci rozdělíme o další nepublikované praktické zkušenosti a podklady.

Za autorský tým Michal Medek

Krásensko, březen 2012

Co je projekt

Jako projekt se v prostředí vzdělávání a výchovy označuje řešení komplexního úkolu, který má podle různých autorů (Kratochvílová 2006:39) tyto charakteristiky:

- je spjatý s každodenním životem,
- vede k předem stanovenému cíli, nejlépe tvorbě konkrétního výstupu (výrobku, akce),
- realizátor (žák, dítě) za něj přebírá odpovědnost,
- realizace projektu vyžaduje samostatné řešení řady dílčích úkolů,
- během řešení projektu získává realizátor nové znalosti a dovednosti, do úsilí o dosažení cíle vkládá celou svoji osobnost.

Projekty ve formálním vzdělávání

Zařazení realizace projektů do **formálního vzdělávání** se nazývá projektovou výukou. Metodický přístup k realizaci projektů se označuje jako projektová metoda. Pojetí metodiky projektové výuky přitom může být značně široké a to nejenom v závislosti na charakteru výstupu a složitosti projektu, ale především na míře angažovanosti žáka a roli učitele. Existuje zde kontinuum od projektů, jejichž témata, cíle a metody řešení stanovuje žák, až po projekty na jejichž formulaci se žák podílí pouze omezeně. Vždy je ovšem klíčové, aby se žák s projektem ztotožnil, přijal je za svůj a pustil se do jeho realizace s nadšením. Stejně tak je charakteristické, že se role pedagoga mění – stává se z něj pomocník, rádce či spoluřešitel úkolu, aniž přitom zapomíná sledovat výchovně-vzdělávací cíle projektové výuky.

Projektová metoda se stala nedílnou součástí portfolia vzdělávacích a výchovných nástrojů ve školách i dalších vzdělávacích institucích, jakými jsou například střediska ekologické výchovy. Zůstává však stále metodou okrajovou nesoucí punc inovativnosti a modernosti (Dlabola, 2009). Často bývá zaměňována za tematickou výuku (Kašová 2008:6, Nováčková 2012:170) z důvodu podobnosti v orientaci na jedno téma a jeho nahlížení z pohledů různých vzdělávacích předmětů (oborů). Josef Valenta toto tematické zaměření učiva označuje termínem koncentrace (Valenta 1993:4) a zdůrazňuje jeho důležitost pro rozvoj holistického vnímání světa. Oproti projektové metodě však tematická výuka postrádá zaměření na tvorbu konkrétního výstupu.

Zajímavými zdroji námětů pro učitele týkající se projektové a tematické výuky jsou Čtenářská gramotnost a projektové vyučování (<http://www.ctenarska-gramotnost.cz>), Metodický portál RVP (<http://spomocnik.rvp.cz/>) a stránky Projektové vyučování (<http://www.projektovavyuka.cz>). S nabídkou konkrétních projektů a tematických balíčků přichází do škol řada organizací, například Sdružení TEREZA (www.terezanet.cz) či Člověk v tísni (www.clovekvtisni.cz). Některé projekty z nabídky takovýchto organizací se aplikují i v prostředí neformální výchovy a vzdělávání (Dvorská, Hamšíková 2006:31).

Projekty v neformálním vzdělávání

Využití projektové metody v **neformální výchově a vzdělávání** se u nás, narozdíl od formálního vzdělávání, doposud nevěnovala teoretická pozornost. Tento stav kontrastuje s množstvím projektů, které děti a mládež spolu se svými vychovateli řeší a řešili. Prolistování namátkového čísla časopisu *Abc mladých techniků a přírodovědců* staršího dvaceti let poskytne řadu námětů a praktických příkladů výchovy a vzdělávání prostřednictvím projektové metody. Dovolíme si dokonce konstatovat, že projektová metoda podporující přirozený proces učení (Kratochvílová 2006:54) je jedním ze základních prvků neformálního vzdělávání a snad i nezbytnou esencí jeho atraktivity. Pozoruhodná jsou v této souvislosti společná východiska pragmatické pedagogiky, která bývá označována za kolébku projektové metody ve formálním vzdělávání, a největších hnutí mimoškolní pedagogiky dvacátého století.

Společné kořeny

Příklon ke vzdělávání a výchově založených na přímé zkušenosti, praktických činnostech a řešení konkrétních úkolů nalzáme v druhé polovině 19. století a začátkem století 20. v řadě reformních hnutí. Jejich společným jmenovatelem je volání po odklonu od jednostranného zaměření vzdělávání na získávání sumy vědomostí (symbolizované často učením se z knih), kritika školy, která žákům přináší pouze zprostředkované zkušenosti a vzdaluje se vzdělávacím obsahem skutečnému životu. Zřetelný je příklon k pobytu na venkově či v přírodě, důraz na poznávání světa přirozenou dětskou zvědavostí a vzdělávání prostřednictvím praktických činností. Myslitelé těchto reformních hnutí se hlásí k inspiraci dílem Jeana-Jacquesa Rousseaua, především románem *Emil*.

V první polovině 19. století to byl ve Švýcarsku Johann Heinrich Pestalozzi, v Rusku o 50 let později Lev Nikolajevič Tolstoj, především však Stanislav Teofilovič Šackij. Spolu s Aleksandrem Ustinovičem Zelenkem pořádají v roce 1904 letní tábor pro nejchudší děti a o rok později organizují v Moskvě dětský klub, který se vyvinul ve školu postavenou na principech žákovské samosprávy a pracovní (potažmo projektové) výuky. Ve stejné době rozšiřuje v USA Ernest Thompson Seton hnutí lesní moudrosti založené na rozvoji dovedností a charakterových vlastností prostřednictvím táboření a ideálu čestného a moudrého Indiána. Částečně přitom inspiruje Brita Roberta Badena Powella při formulování základů skautingu.

K odkazu všech výše uvedených osobností se hlásí duchovní otec skautingu v českých zemích Antonín Benjamín Svojsík ve svém díle *Základy junáctví* (1912). Jako učitel žižkovské reálky vzápětí aplikuje nové pedagogické přístupy na své žáky. Narozdíl od jiných zemí, patřili na našem území mezi průkopníky skautingu právě pedagogové (Šantora, 2012), kteří v něm zřetelně viděli reformní výchovné hnutí (Svojsík 1912:17).

Přes časovou koincidenci, společná ideová východiska a v mnohém podobné závěry stran výchovných a vzdělávacích metod nenacházíme mezi pragmatickou pedagogikou a počínajícím skautským či woodcrafterským hnutím v českých zemích stopy přímého ovlivnění. Lze předpokládat, že důvodem byl malý vliv pragmatické pedagogiky, kterou John Dewey do 1. světové války rozvíjel především na akademické půdě tří amerických univerzit (Singule 1990:31). Rozhodně se však neztotožňujeme s názorem Polanského (2011:19), že pragmatismus jako filozofický směr neměl vliv na ideové základy velkých hnutí mimoškolní pedagogiky: lesní moudrosti (woodcraft) či skautingu.

William Heard Killpatrick, považovaný za otce projektové metody (Kratochvílová 2006:28) a přední popularizátor pragmatické pedagogiky, se živě zajímal o fenomén táboření. V roce 1931 poznamenal k možnostem jeho výchovného a vzdělávacího vlivu v souvislosti s výzkumem tábora v kanadském Ontariu: *Na rozdíl od školy, špatně poznamenané praktikami používanými v minulosti, je letní tábor relativně svobodný. Není doposud svázán žádným institutionalizmem. Má svůj vlastní cíl a jeho umístění v odlehlých končinách jej kryje před dohledem společnosti. S výjimkou požadavku, aby jejich děti nepřišly k újmě, nejsou na něj rodiči či společností kladeny žádné nároky kromě obšťastňování mládeže. Protože není považován za „vzdělávací“ v tradičním slova smyslu, je svobodný a tudíž vpravdě výchovný a vzdělávací. (Killpatrick, 1931:ix) 1* V rámci uvedeného výzkumu nacházel Killpatrick v programu tábora jemu vlastní prvky projektové metody jako je průběžné učení (concomitant learning).

Ke zvýraznění rezonance mezi českým skautingem a projektovou metodou uvedme ještě alespoň jeden citát ze Svojsíka (1912:48): *Skautování učí práci, učí jí nenápadně, hravě, ve svěžím pohybu a za veselé nálady. To jest jeho nejkrásnější předností a kouzlem. To však neznamená, že má se vyhýbatí opravdovosti a praktičnosti. Naopak, čím zřetelnější praktický výsledek práce, čím životnější cíl zaměstnání, čím větší zásluhu má hoch o produkt, jež zrobil, tím trvaleji hoča upoutá. Aniž by toho tušil, přestupuje tu hoch nepatrnou hranici, jež dělí hru od práce, poznává radost z výsledku svého konání, pocituje potíže i slast práce, pozvolna jí zvyká a zamiluje si ji. Tak zvyká také přesnosti, vytrvalosti a trpělivosti, získá na samostatnosti a tvořivosti.*

Na tomto místě je rovněž nutné podotknout, že v žádném případě neztotožňujeme skautské hnutí s celou oblastí neformální výchovy a vzdělávání. Skauting se však vyznačuje jasnou formulací výchovně-vzdělávacích cílů a metod a tvoří základ, na kterém se vyvíjela a doposud vyvíjí velká část mimoškolní pedagogiky v českých zemích. To umožňuje jeho srovnání s hnutím pragmatické pedagogiky, na kterou se odkazuje projektová výuka. Nelze si nevšimnout, že projekty představené v této elektronické publikaci byly realizovány v prostředí skautských či z filozofie skautingu vycházejících oddílů. Jsme si rovněž vědomi šíře nových pedagogických proudů, které se objevují počátkem 20. století stejně jako existence pestré škály organizací zaměřujících s v té době na oblast mimoškolní výchovy. Jejich popis je ovšem mimo zaměření této publikace.

Společné znaky projektové metody a skautské metody výchovy formulované Svojsíkem (1912) vidíme především v těchto bodech:

- důraz na osobnostní a celostní rozvoj dítěte,
- rozpoznání důležitosti všestranného rozvoje dítěte,
- výchova a vzdělávání přímou zkušeností a prostřednictvím praktických činností,
- učení se prostřednictvím využití zájmů dítěte odpovídajících jeho věku,
- průvodcovská role dospělých vychovatelů vůči dítěti,
- požadavek celoživotního sebevzdělávání,
- důraz na týmovou spolupráci v menších skupinách (Kašová, 2008).

Oblast neformálního vzdělávání a výchovy proto považujeme nejenom za mimořádně vhodnou pro aplikaci projektové metody, ale rovněž za její doposud opomíjenou nositelku. Podstatnou výhodou prostředí neformálního vzdělávání a výchovy je tvůrčí svoboda umožněná absencí výkonových kritérií. Vedoucí dětského oddílu se může soustředit na otázku jak rozvinout jeho členy v nejširším

slova smyslu, kdežto pedagog ve formálním vzdělávání nemůže opomenout naplňování společensky daných vzdělávacích cílů, ať už působí v jakémkoliv pedagogickém systému.

Tajemství úspěšného projektu

Na základě řady projektů uskutečněných v rámci Ekoklubu Kvičala si dovoluujeme sdílet následující zkušenosti týkající se úspěšné realizace projektu:

- všichni aktéři projektu znají jeho smysl a přínos, který jim realizace projektu přináší: nejedná se pouze o samotné realizátory projektu, ale i donory, objednatele, místní obyvatele a rodiče zapojených členů2).
- realizátoři si jsou vědomi přínosů projektu jak pro ně, tak pro společnost; jsou ztotožnění se smyslem projektu.
- práce na projektu probíhá v partě přátel a je vyvážena tematicky nesouvisející zábavou.
- každý zná svůj úkol a cítí za něj zodpovědnost.
- každý realizátor je v projektu orientován – zná své úkoly, jejich rozsah a stav postupu jejich plnění a ví na koho se s čím obrátit.
- vedoucí pracuje ještě usilovněji než ostatní.
- vedoucí průběžně kontroluje (přebírá) práce na projektu a zavčas odhaluje potenciální problémy.
- každý realizátor obdrží po akci společný výstup.

Literatura

DVORSKÁ, J., HAMŠÍKOVÁ, M. Hydrologický výzkum Vsetínské a Rožnovské Bečvy. In Znalcem svého okolí. Praha: Sdružení TEREZA, 2006. 108 s.

KAŠOVÁ, J. Jak na projekty ve výuce. vlastním nákladem, 2008. 44 s.

KILPATRICK, W., H. Philosophy of Education. New York: Macmillan Company, 1951. 465 s.

KILPATRICK, W., H. In Dimock, H., S., Hendry, C., E. Camping and Character. New York: Association Press, 1931.

KRATOCHVÍLOVÁ, J. Teorie a praxe projektové výuky. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 160 s. ISBN 80-210-4142-0

NOVÁČKOVÁ H. Příklady projektů a tematických dnů pro školy. In Máchal, A., Nováčková, H., Sobotová, L. et al Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělávání. Soubor učebních textů. Brno: Lipka, 2012. 282 s.

POLANSKÝ, T. Pragmatická inspirace pro organizaci skautské výchovy. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2011.

SINGULE, F. Americká pragmatická pedagogika. John Dewey a jeho američtí následovníci. Praha: státní pedagogické nakladatelství, 1990. 197 s. ISBN 80-04-20715-4

SVOJSÍK, A., B. Základy junáctví. 3. nezměněné vydání podle 1. vydání v roce 1912. Praha: Merkur, 1991. 724 s. ISBN 80-7032-001-x

ŠANTORA, R. et al. Skautské století. dobrodružný příběh 100 let českého skautingu. Praha: Junák, svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. 2012. 253 s. ISBN 978-80-86825-72-4

VALENTA, J. Projektová metoda ve škole a za školou. Praha: Ipos Artama, 1993. 61 s. ISBN 80-7068-066-0

- 1) *Opposed to the school, thus variously handicapped by practices left over from its past, stands the summer camp relatively free. So far it is bound by little or no institutionalism. Having a new aim and located in remote quarters, it is freer from the traditional outlook of society in general. Apart from the negative demands to allow no harm to their charges there are on the whole few or no insistent demands made on the camp, either by parents or by society, other than the very immediate one of making the youth happy. Not being counted "educative," in the traditional sense, the camp is free if it will be honestly and seriously educative in the true sense. (Kilpatrick, 1931, ix)*

- 2) např. v létě 2004 bylo nutné z rodinných důvodů formulovat mapování starých odrůd ovocných stromů jako placenou brigádu, byť odměna za vykonanou práci nebyla než symbolická – mapovatelé se již předtím podíleli na ochrannářském táboře ekoklubu, čtrnáctidenní expedici do Černé Hory a čekalo je mapování drobných sakrálních staveb v mikroregionu Větrník

Mapování drobných sakrálních staveb

Michal Medek

Realizátor: Ekoklub Kvíčala, vedoucí Michal Medek

Uskutečněno: v roce 2012 (mikroregion Dražanská vrchovina)

Spolupracující instituce: Mikroregion Dražanská vrchovina, Mikroregion Větrník, odborní historici

Stručná charakteristika projektu: Členové ekoklubu Kvíčala podle zadaných instrukcí vyhledávali na území mikroregionu Dražanská vrchovina drobné sakrální stavby – boží muka, křížky, svaté obrázky. Umístění, popis a fotodokumentaci staveb zanašeli do evidenčních listů, umístění i do geografického informačního systému. Evidenční karty byly revidovány, doplňovány a publikovány odbornými historiky. Vznikla odborná studie, která posloužila mikroregionu Dražanská vrchovina v žádosti o prostředky na opravy drobných sakrálních staveb.

Popis realizace:

Námět projektu

Námět na zmapování drobných sakrálních staveb vzešel z mikroregionu Dražanská vrchovina. Na jeho vzniku participovala 3 občanská sdružení: Drnka Drnovice (Pavel Klvač), Barvínek Podomí (Dáša Zouharová) a Rezekvítek (Michal Medek). Nositelem projektu byla obec Studnice, manažerem ing. Jiří Pospíšil (firma Pospíšil & Švejnoha).

Projekt samotný realizovali odborní historikové pod vedením Vladimíra Březiny a Ekoklub Kvíčala fungující pod občanským sdružením Rezekvítek vedený Michalem Medkem. Ke kombinaci odborných pracovníků a členů oddílu přistoupil manažer projektu z finančních důvodů – odborníci neměli na výzkum v terénu kapacitu a jejich zaplacení by bylo bývalo nad finanční možnosti projektu.

Po úspěšné realizaci mapování v mikroregionu Dražanská vrchovina v roce 2003 byl podobný model zopakován v sousedním mikroregionu Větrník v roce 2004, rovněž v rámci projektu řízeném firmou Pospíšil & Švejnoha.

Výstup projektu

Cílem projektu bylo zdokumentovat drobné sakrální stavby na území mikroregionu, zhodnotit jejich technický stav, historickou hodnotu a případně vyčíslit náklady na opravu. Výsledný dokument měl sloužit mikroregionu pro sestavování projektových žádostí na obnovu těchto drobných památek.

Všechny místní samosprávy v mikroregionu obdrželi studii s evidenčními listy drobných sakrálních staveb v jejich působnosti, totéž i v digitální podobě včetně mapových podkladů a vrstev GIS.

V roce 2004 získal mikroregion Dražanská vrchovina dotaci na opravu drobných sakrálních staveb, zástupci místních samospráv se dohodli na rozdělení částky rovným dílem na jednotlivé obce. Díky tomu se bohužel nepodařilo soustředit prostředky na nejzávažnější či nejpotřebnější stavby.

Soupis drobných sakrálních staveb je sám o sobě výjimečným materiálem, který ocení budoucí badatelé a restaurátoři.

Výchovný a vzdělávací cíl

Pro většinu zúčastněných členů oddílů to byla první účast na odborném dokumentu. Zažili participaci na větším díle, které bylo korunováno úspěchem v podobě opravených křížků. Důležitým prvkem projektu byla jeho smysluplnost – podíl na záchraně mizejícího kulturního dědictví a zachování výrazných prvků krajinného rázu. Důležitá byla i tematizace drobných sakrálních staveb jak mezi reprezentanty místních samospráv, tak i mezi obyvateli mikroregionu.

V oblasti dovedností bylo nutné zvládnout práci s geografickým informačním systémem (ArcView) a ve své době málo rozšířenými technologiemi: GPS, digitální fotografií. Nezbytná byla práce s mapou v terénu. Projekt u účastníků rozvíjel především základní pracovní návyky s IT, zvládnutí ovládání příslušných SW a dále plánování, kontrola kvality výstupů, týmová spolupráce. Důležité pro zjišťování informací v terénu byly komunikační dovednosti.

Pro realizaci projektu byl nakoupen materiál a software, který byl využíván v dalších projektech Ekoklubu Kvíčala a při výuce na pracovišti Rychta Krásensko.

Role

Vedoucí měl na starost administraci zakázky, výběr účastníků, organizaci výzkumného týdne (ubytování, strava, doprava), návrh metodiky výzkumu, zajištění podkladů a pomůcek, kontrolu přípravy účastníků, převzetí jejich práce a její revizi – doplnění chybějících údajů.

Účastníci prováděli digitalizaci mapových podkladů, terénní mapování, digitalizaci výsledků mapování. Z hlediska účastníků se jednalo o placenou letní brigádu, výše odměny odpovídala minimální hodinové mzdě pro nejnižší skupinu prací a rozhodně nebyla hlavním motivem účasti na projektu. Částí mzdy navíc účastníci přispívali na ubytování a stravu během terénního výzkumu. Celkem se na projektu podílelo 8 členů Ekoklubu Kvíčala ve věku 15-18 let.

Realizace

Období od zahájení přípravy po dokončení projektu trvalo rok. Představu o době trvání a časové náročnosti jednotlivých částí projektu představuje Tabulka 1: Fáze realizace projektu mapování drobných sakrálních staveb. Časová náročnost je vyjádřena v hodinách práce všech, kteří se na dané fázi projektu podíleli. Protože se během výzkumu neprováděla evidence práce, jedná se pouze o zpětný odhad.

Pro Ekoklub Kvíčala projekt končil odevzdáním vyplněných evidenčních listů. Další stovky hodin na projektu odpracovali odborní historici, kteří doplňovali do evidenčních listů údaje o parcelách, historii stavby, navrhovali opatření a jejich prioritu. Rovněž doplňovali drobné sakrální stavby, které se nepodařilo ekoklubu vymapovat – celkem se jednalo o 3 nové položky z přibližně 120¹.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
jednání o zapojení Ekoklubu Kvíčala do projektu	4 měsíce	25 hodin	vedoucí
získání mapových podkladů	1 měsíc	20 hodin	vedoucí
organizace terénního výzkumu	2 měsíce	15 hodin	vedoucí, účastníci
digitalizace mapových podkladů (ArcView)	6 dní	45 hodin	účastníci
sestavení metodiky a proškolení účastníků	0,5 dní	5 hodin	vedoucí
terénní výzkum	8 dní	320 hodin	účastníci
revize terénního výzkumu	5 dní	60 hodin	vedoucí, vybraní účastníci
redakční práce – finální zpracování výsledků výzkumu	10 dní	40 hodin	vedoucí
prezentace výsledků, administrativní činnosti apod.		20 hodin	vedoucí
celkem		540 hodin	

Tabulka 1: Fáze realizace projektu mapování drobných sakrálních staveb

Terénní výzkum

Samotný terénní výzkum probíhal ve třech dvoučlenných týmech, 1-2 lidé tvořili technické zázemí. Ideálně každý den jeden člen týmu zůstává na základně a digitalizuje práci z předcházejícího dne.

Týmy si rozdělily katastry obcí, na svém katastru si každý tým na základě mapových podkladů vytýčil trasu na výzkumný den. V kopiích map si barevně označují drobné sakrální stavby, konkrétně se používaly základní mapy ČR v měřítku 1:10 000, 1:25 000 a mapy z 3. vojenského mapování v měřítku 1:25 000 reambulované ve 30. letech 20. století. Tyto vojenské mapy byly využity na základě předpokladu, že zachycují situaci s maximálním počtem drobných sakrálních staveb, včetně těch, které mohly být zničeny válečnými událostmi.

Do mapování byly zařazeny křížky (včetně náhrobků ve volné krajině), boží muka, menší kapličky, zvoničky, významnější obrázky na stromech.

Při práci v terénu výzkumníci oslovovali místní obyvatele: kronikáře, pracovníky obecního úřadu, náhodné kolemjdoucí. I přes výše uvedené zdroje proběhla řada objevů přímo v terénu.

Po nalezení drobné sakrální stavby mapovatelé vyplnili evidenční list, zaměřili souřadnice, zanesli stavbu do mapy a provedli fotodokumentaci nejméně v rozsahu 3 fotografií. Do evidenčního listu doplňovali tyto položky: evidenční číslo stavby (kód pro snadnou identifikaci objektu sestávající ze zkratky názvu katastru a pořadového čísla mapování), souřadnice, popis umístění stavby, popis, zjištěné údaje o historii stavby a popis stavu stavby: Po dohodě výzkumníci doplňovali i navrhovaná opatření k opravě stavby u vědomí, že budou před publikací opravena odborníky.

¹ historici rozšířili záběr mapování o pomníky padlým a hlavní hřbitovní kříže, některé položky (křížová cesta) rozdělili, celkem tedy bylo v soupisu publikováno 175 staveb

Klíčovým prvkem výzkumu se ukázala okamžitá digitalizace podkladů – jednak mohli výzkumníci ještě spoléhat na svoji paměť, zároveň však odhalit nedostatky a zjistit potřebné informace v terénu – na jednom katastru se pracovalo několik dní.

Revize

Kontrola vyplněných evidenčních listů vedoucím, vyznačování nejasností, nepřesností či nekvalitních fotografií. Tato fáze by v ideálním případě měla probíhat okamžitě po digitalizaci podkladů. Při výzkumu v mikroregionu Dražanská vrchovina probíhala revize až po skončení mapování. To s sebou neslo dvě nevýhody, které zbytečně ztížily práci: jednak během fáze mapování mohl díky reflexi mnohem intenzivněji probíhat proces učení a náprava nedostatků znamenala značnou zátěž pro vedoucího – lokality se znovu objížděly automobilem.

Doplnění údajů do evidenčních listů

Historici – postgraduální studenti Filozofické fakulty Masarykovy univerzity doplnili do evidenčních listů tyto údaje:

- odborný popis drobných sakrálních staveb do evidenčních karet s využitím popisů z mapování členy Ekoklubu Kvíčala a dodané fotodokumentace;
- zjištění evidenčního čísla a majitele parcely;
- zjištění údajů o stavbě z archívních materiálů (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, evidenční listy nemovitých kulturních památek Národního památkového ústavu, fondy farních úřadů, obecní kroniky)
- odhad nákladů na rekonstrukci;
- stanovení priority rekonstrukce.

Odborný tým rovněž sestavil a publikoval závěrečnou zprávu projektu.

Pomůcky

Katastr každé mapované obce činil několik kilometrů čtverečních, pro dopravu se proto používala **jízdní kola**. Zaměřování probíhalo standardními **GPS** přijímači Garmin eTrex, mapovací karty se zpracovávaly v programu Open Office (z důvodu otevřenosti formátu a schopnosti dobře kombinovat fotografie s tabulkami), pro zpracování **GIS** se používal program ArcView. Pro digitalizaci se využívalo zázemí **Střediska ekologické výchovy Rychta Krásensko**. **Mapové podklady** – rastrové mapy 1:25 000, tištěné mapy 1:25 000 a 1:10 000 byly zakoupeny v Českém úřadu zeměměřičském a katastrálním, ze stejného zdroje byly zakoupeny kopie map stabilního katastru. V současnosti je možné mapy stabilního katastru i mapy 3. vojenského mapování objednat v ČÚZK v digitální podobě.

Důležité zkušenosti

Při realizaci výzkumu jsme získali řadu zkušeností, které mohou usnadnit práci budoucím výzkumníkům:

- Komunikaci s odborníky je potřeba zahájit co nejdříve, v ideálním případě by měli provést školení terénních výzkumníků a sestavit pro ně jednoduchý manuál, který pomůže s popisováním staveb.
- Během terénní práce je vhodné si do evidenčních listů rovnou zapisovat i čísla fotografií.
- K zachycení obtížně čitelných plastických nápisů lze využít frotáže.
- V kategorii drobných svatých obrázků nepředkládají výsledky výzkumů kompletní výčet. Hlubší terénní výzkum byl nad možností Ekoklubu Kvíčala. Rozloha Mikroregionu Dražanská vrchovina je okolo 130 km², mikroregionu Větrník 60 km².
- Součástí terénního výzkumu bylo i zachycení příběhů, které se k jednotlivým stavbám váží. Tato část výzkumu bohužel nebyla v případě Dražanské vrchoviny publikována. V případě mikroregionu Větrník nebyly příběhy zachycovány – mikroregion je převážně tvořen obcemi, ze kterých bylo původní německé obyvatelstvo odsunuto po II. světové válce, čemuž odpovídal i stav drobných sakrálních staveb. Příběhy však rozhodně za zachycení stojí, jsou průmětem stavby do místní kultury a vytváří rámec pro vnímání této stavby.
- Řadu fotografií by bylo možné zlepšit pomocí programů na úpravu fotografií. V případě zde uvedených výzkumů se fotografie neupravovaly.
- V rámci výzkumu by bylo vhodné zjišťovat i rozměry drobných sakrálních staveb. Jednoduché náčrtky by bylo možno na evidenčních kartách nahradit předtištěnými schémata, do kterých by se zapisovaly rozměry jednotlivých částí drobné sakrální stavby.
- Okamžitě zpracování výsledků výzkumu zvyšuje jeho efektivitu, stejně jako okamžitá revize hotových evidenčních listů vedoucím.

Přenositelnost projektu

Projekt je možné realizovat i v dalších regionech a s větším množstvím výzkumníků. Limitujícím faktorem výzkumníků v roce 2003 bylo sdílení několika kusů GPS přijímačů a digitálních fotoaparátů. Technologiemi, které byly v roce 2003 málo rozšířené a drahé, dnes disponují mobilní telefony. Zanášení dat do geografických informačních systémů je možné nahradit vkládáním informací do mapových serverů (mapy.cz, Google Maps).

Mapování lze realizovat postupně, není vázáno na roční období a v případě, že není cílem vytvořit dílo, které bude „prodáno“ místním samosprávám může se jednat o téměř beznákladový projekt.

Vhodné je kontaktovat pracovníka místního muzea či jiného odborníka ve věci názvosloví částí drobných sakrálních staveb. Z výchovného a vzdělávacího hlediska je klíčová motivace účastníků projektu – příběh drobných sakrálních staveb, jejich význam pro naše předky a současníky. Inspiraci pro motivační část projektu lze nalézt v seznamu literatury.

Realizace projektu Ekoklubem Kvíčala byla inspirací pro žákovský projekt pod vedením Evy Krafkové na ZŠ Sira Nicholase Wintona v Kunžaku.

Přílohy

Ukázka evidenčního listu vyplněného mapovatelem

Ukázka finální podoby evidenčního listu

Literatura

BAZAL, K. Kapličky a drobné sakrální stavby Sedlčanska. 1. vyd. Sedlčany: Městská knihovna Sedlčany, 2006. 77 s. ISBN 80-239-6813-0

BŘEZINA, V., KIRSCH, O., SLABOTÍNSKÝ, R., MEDEK, M. et al. Sakrální stavby v mikroregionu Dražanská vrchovina. Soupis drobných sakrálních staveb. Brno: Vladimír Březina. 2003.

DRÁPALA, D. a kol. Příběhy staletími vyprávěné. Drobné sakrální památky na Rožnovsku. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm. 2004. 95 s. ISBN 80-239-2966-6

HÁJEK, T. - BUKAČOVÁ, I. Příběhy drobných památek. 1.vyd. České Budějovice: Studio JB, 2001. 140 s. ISBN 80-900903-9-7

HLADKÝ, J. Kapličky, Boží muka, výklenkové kapličky a zvoničky na Milevsku a Písecku. 1.vyd. Milevsko: Město Milevsko, 2007.137 s.

JANÍK, Karel: Boží muka a kapličky na Břeclavsku a Mikulovsku. Jižní Morava, 1995, roč.31, sv.34, s. 244-252.

KLVAČ, P. – MUSIL, L. O paměti křížů, Božích muk a kapliček. Veronica, 2003, roč. 17, č. 5, s. 17 – 20

KYSELKA, I. Význam drobných krajinných prvků, zkušenosti s jejich obnovou u nás i v zahraničí. In DEJMAL, I. (editor) Tvář naší země – krajina domova. Lomnice nad Popelkou: Česká komora architektů, 2001, s. 29 – 34

LACKOVÁ, L. Kaple, Boží muky a pamětní kříže Boskovicka. 1. vyd. Boskovice: Gymnázium Boskovice. 1999. 73 s.

MALÁTOVÁ, D., SKALICKÁ, D., KRAFKOVÁ, E. Drobné sakrální stavby v katastru obce Kunžak. Žákovská práce. Kunžak: ZŠ Sira Nicholase Wintona. 2008.

MEDEK, M. Prvky paměti Dražanské vrchoviny. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. 2004.

NUSEK, J. – SVOBODA, J., et al. Příběh kapliček: drobné sakrální objekty na Podblanicku. 1.vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2001. 132 s. ISBN 80-86327-16-7

PROCHÁZKA, Z. Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku. 1.vyd. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa. 2005. 79 s. ISBN 80-86125-69-6

SEKEREŠ, J. Boží muka na Mikulovsku a jejich degradace. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. 2009.

SKALICKÝ, K. Kaple, kapličky a boží muka Pootaví: průvodce po drobných sakrálních stavbách dolního Pootaví. 1.vyd. Písek: Nakladatelství Praam. 2005. 50 s. ISBN 80-86616-13-4

ŠTOGROVÁ, J. et. al. Kaplička na návsi, křížek v polích. 1.vyd. Česká Lípa: Drobné památky severních Čech. 2006. 140 s. ISBN 80-239-7306-1

SOBOTKA, R. Příběhy staletími vyprávěné: drobné sakrální památky na Rožnovsku. 1.vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm, Zlínský kraj a Česká křesťanská akademie. 2004. 95 s. ISBN 80-239-2966-6

VALENČÍK, M. Ohrožené památky: kostely, kaple a kapličky v České republice. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2006. 295 s. ISBN 80-7340-082-0

ZAJONCOVÁ, D. Kulturně historické dědictví v péči místních komunit. In FOLTÝN, D. a kol. Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe. 1. vyd. Praha: Pedagogická fakulta UK. 2008. 303 s. ISBN 978-80-7290-352-8

URFUS, V. , VÍT, J. , WIESER, S. , KAREL T. Kamenné kříže Čech a Moravy. 2. vyd. Praha: Argo. 2001. 475 s. ISBN 80-7203-370-0

VÍT, J. et al. Kamenné kříže Čech a Moravy : sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů : (katalog dodatků - 300 nových křížů). 1. vyd. Aš: Muzeum Aš. 2007. 204s. ISBN 978-80-254-1254-1

VOKÁLOVÁ, M. Drobné sakrální památky, jejich obnova a funkce v současné české krajině. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. 2008.

Výzkum starých odrůd ovocných dřevin

Michal Medek

Realizátor: Ekoklub Kvíčala, vedoucí Michal Medek a Eva Svobodová

Uskutečněno: srpen – říjen 2004

Spolupracující instituce: Občanské sdružení Barvínek. Středisko ekologické výchovy Rychta Krásensko

Stručná charakteristika projektu: Vybraní členové Ekoklubu Kvíčala provedli mapování starých odrůd ovocných stromů, především jabloní, v obcích Dražanské vrchoviny. Z výzkumu vznikl přehled lokalizace starých odrůd v jednotlivých obcích. Výsledky výzkumu byly představeny na zahrádkářské výstavě v Krásensku. Z vybraných stromů byly vzaty štěpy, které byly naroubovány na podnože, po pěti letech byl ze sadebního materiálu vysázen obecní sad v Krásensku.

Popis realizace:

Námět projektu

S nápadem navázat na mapování významných krajinných prvků, drobných sakrálních staveb a dalších pamětihodností v obcích mikroregionu Dražanská vrchovina z roku 2003 přišli Dáša Zouharová z občanského sdružení Barvínek a vedoucí Ekoklubu Kvíčala Michal Medek. Plán na mapování starých odrůd ovocných dřevin zpracoval vedoucí ekoklubu do projektové žádosti podané občanským sdružením Barvínek. Toto mapování bylo pouze menší částí rozsáhlejšího projektu nazvaného Zachování a obnova přírodního dědictví mikroregionu Dražanská vrchovina, součástí projektu byly i exkurze za příklady dobré praxe pro představitele místních samospráv a především mapování studánek, rybníků a mokřadů v tomto regionu, které pod vedením Marie Zouharové prováděli členové přírodovědného klubu Mraveniště.

Po zpracování metodiky výzkumu a zajištění odborného garanta převzala roli koordinátorky mapování starých odrůd ovocných dřevin Eva Svobodová, tehdy devatenáctiletá instruktorka ekoklubu Kvíčala.

Výstup projektu

Výstupem projektu bylo zpracování soupisu starých odrůd ovocných dřevin v obcích mikroregionu Dražanská vrchovina a dalších obcích severní části náhorní plošiny Dražanské vrchoviny, metodika a soupis byly publikovány ve studii určené místním samosprávám (Zouharová et al, 2004).

Dalším výstupem bylo představení výsledků výzkumu a starých odrůd během výstavy zahrádkářů v Krásensku 16. října 2004. Z vybraných odrůd byly vzaty štěpy, které pomolog Stanislav Boček narouboval na podnože a v roce 2009 byly využity při sázení obecního sadu v Krásensku, které spolu s obcí organizovalo Středisko ekologické výchovy Rychta Krásensko.

Výchovný a vzdělávací cíl

Na mapování starých odrůd ovocných dřevin se podíleli stejní členové Ekoklubu Kvíčala, kteří realizovali mapování drobných sakrálních staveb.

Pro rozvoj osobnosti účastníků byl klíčový konkrétní přesah jejich činnosti do záchrany starých odrůd jako kombinace kulturního a přírodního dědictví.

Ze vzdělávacího hlediska byla bezpochyby důležitá tematizace problematiky starých odrůd ovocných dřevin.

Po hodinách strávených hledáním starých vykotlaných jabloní a hrušní jsem žasla, kolik různých odrůd vlastně existuje. Často byly stromy v soukromých zahradách a díky tomu jsem se od jejich majitelů dozvěděla zajímavosti nejen z historie starých ovocných velikánů, ale i jejich majitelů a jejich předků. (Zuzana, 19)

Kromě výzkumných dovedností rozvíjeli mapovatelé i dovednosti komunikační a překonávat nejrůznější překážky.

Bylo na tom dobré to, že jednak to byla svým způsobem práce, na druhou stranu ale i trochu dobrodružství a docela sranda, například když Tadeášovi upadla přehazovačka a museli jsme tak jet z Nivy do Krásenska v zápřahu za provázek. (Martin, 16)

Několik účastníků zdůraznilo přínos objevování a poznávání krajiny Dražanské vrchoviny.

Měl jsem možnost také se něco naučit – poznat lépe Dražanskou vrchovinu, místní obyvatele a často i jejich různé historky a zajímavosti, získat praxi v mapování a sběru dat v terénu, orientovat se v něm. (Martin, 16)

Patrně největší přínos měla práce na projektu pro Evu Svobodovou, která se ujala koordinační role při terénním výzkumu a zpracovávala jeho výsledky do publikace. Stala se tak nejenom hlavní „vlastnicí projektu“, ale posunovala své dovednosti díky mentoringu.

Podívám-li se na to z jednoho úhlu pohledu teenagera, tak jsem jezdila na kole po krajině a trávila svůj volný čas s kamarády a lidmi, které mám ráda a dělala něco užitečného, a ve stejnou dobu se také učila o krajině, kterou jsem měla tu čest trochu lépe poznat. Z jiného úhlu pohledu jsem prováděla na svůj věk poměrně sofistikovanou a zodpovědnou práci, při které jsem získávala zkušenosti, které by mi mohl mnohý projektový manažer závidět – že získávám drobné zkušenosti již v tak raném věku. (Eva, 19)

Role

Role **vedoucích** byly rozděleny – Michal Medek zajišťoval zázemí výzkumu (finanční, prostorové, organizační), zajišťoval odborné kontakty a dohlížel na metodiku výzkumu, měl na starosti medializaci

a organizaci výstavy. Eva Svobodová se věnovala organizaci samotného výzkumu – koordinaci činnosti výzkumných týmů, sběr vzorků, digitalizaci, tvorbu a publikaci výsledků výzkumu.

Účastníci se soustředili na výzkum a digitalizaci jeho výstupů. Práce pro ně byla částečně placenou brigádou, část výzkumu byla realizována dobrovolnicky. Následných aktivit projektu (výstava, odebrání štěpů) se účastnili již jen vedoucí.

Realizace

Motivace

Staré odrůdy jsou výsledkem práce generací pěstitelů. Jedná se o odrůdy, které se postupně vytrácí z naší krajiny a to především z důvodu nedostatku sadebního materiálu v běžném prodeji. Jedná se o řadu odrůd s unikátními užitnými vlastnostmi (např. nízká náchylnost k hnilobě u Panenského českého, dlouhodobá skladovatelnost a vhodnost na sušení u tzv. kožuchů – Boskoopské). Navíc jsou vitální stromy dobře přizpůsobeny místním podmínkám, což je důležité především v extrémnějších polohách Dražanské vrchoviny.

Je potřeba konstatovat, že v roce 2012 je situace s dostupností tradičních odrůd díky práci několika školkařských osobností výrazně lepší než v roce 2004.

Příprava projektu

V přípravné fázi bylo klíčové především vytvoření metodiky výzkumu a zajištění odborného garanta. Tím se stal Ing. Stanislav Boček, tehdy postgraduální student ovocnářství Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity, specialista na staré odrůdy jableň. Byla dohodnuta metodika výzkumu a sestaveny mapovací listy.

Financování projektu

Podpora Jihomoravským krajem ve výši 17 000,- Kč byla určena na organizaci výstavy starých odrůd (1 000,- Kč), uhrazení odborného garanta (5 000,- Kč) a výzkumníků (11 000,- Kč). Tato částka pokrývala pouze zlomek nákladů na mapování (zejména, pokud se z ní odečetly náklady na společnou stravu). Protože se mapovatelé starých odrůd zároveň zúčastnili mapování drobných sakrálních staveb v mikroregionu Větrník, byly odměny počítány za obě akce dohromady.

Metodika výzkumu

Práce probíhaly ve dvoučlenných týmech, které si rozdělily jednotlivé katastry zájmových obcí. Po zkušenostech z roku 2003 byla data okamžitě zpracovávána, část výzkumníků proto nevyrazila do terénu, ale zpracovávala data. Protože se podařilo získat odborného garanta na odrůdy jableň hrušní, soustředil se výzkum na tyto stromy. Týmy se pohybovaly na jízdních kolech po přidělených katastrech a pátraly po starých stromech charakteristických vysokokmenným vzrůstem. Samotné práci v terénu předcházela příprava na základně spočívající v plánování trasy výzkumu, přípravy mapových podkladů a úvodního školení.

Práce v terénu

U každého stromu či skupiny stromů byla pořízena fotodokumentace, odebrán vzorek plodu, vyplněn evidenční list a provedeno zaměření pomocí GPS (protože byly k dispozici pouze 2 přístroje GPS a někdy pracovaly 3 skupiny, malá část stromů zaměřena nebyla).

Fotodokumentace sestávala z fotografií 1) celkového vzhledu stromu, 2) celkového vzhledu s člověkem, nebo jiným měřítkem, 3) detailu ovoce s listy (s papírovým pravítkem), 4) fotografií nemoci stromu nebo jiných důležitých detailů.

Do evidenčních listů se zaznamenával mapovací kód stromu (identifikující rovněž fotodokumentaci a vzorky plodů), název obce, přesný popis lokalizace, zaměření souřadnic pomocí GPS, popis stromu, charakteristika jeho stavu, název odrůdy, postižení, nebo jiná ohrožení stromu, jméno mapovatele, datum mapování. Důležitou součástí byly informace získané od majitelů či místních znalců o historii, plodnosti stromu apod.

Tam, kde si byli mapovatelé jisti, určili odrůdu přímo v terénu do mapovacích listů a nemuseli odebírat vzorek (panenské české, průsvitné letní). To se ale dělo spíše výjimečně, většina odrůd byla určena ze vzorků odborným pomologem.

Protože většina stromů se nacházela v soukromých zahradách a sadech, spočívala nemalá část terénní práce v komunikaci s místními obyvateli. Po počátečních rozpacích bylo většinou náročné rozhovor ukončit a vrátit se k plnění výzkumného úkolu.

Zpracování dat výzkumu

Zpracování dat spočívalo v rozřídění a označení fotodokumentace, uložení vzorků plodů, revizi evidenčních listů a sestavení přehledných listů pro jednotlivé obce. Přirozeně při tom došlo ke ztrátě části informací z původních evidenčních listů. Oproti původnímu plánu jsme upustili od zaznamenávání výsledků do mapových podkladů ve formě GISu. Důvodem byla značná pracnost a nejistá praktická využitelnost této podoby zpracování výsledků.

Odborná revize

Zpracovaná dokumentace výzkumu a vzorky plodů byly k určení doručeny odbornému pomologovi – ing. Stanislavu Bočkovi. Ten do připravených tabulek doplnil názvy odrůd. Zároveň byla vytipována místa se vzácnějšími odrůdami a místa s obtížně určitelnými odrůdami. Zde proběhlo terénní šetření, v rámci kterého byly rovněž sebrány štěpy pro zachování genofondu.

Rozsah práce při realizaci modelového projektu – výměny mládeže One Earth, Shared Responsibility představuje následující tabulka.

Publikace

Po odborné revizi se výsledky výzkumu zpracovaly jednak do podoby textu, který popisoval jednotlivé odrůdy a uváděl u nich konkrétní lokality stromů a dále do podoby interaktivní tabulky, která umožňuje řazení jednak po odrůdách a jednak po katastrech. Oba dokumenty byly součástí práce Zachování a obnova přírodního dědictví mikroregionu Dražanská vrchovina (Zouharová et al, 2004) a

byly distribuovány na všechny obecní úřady v mikroregionu. Základem popisů vlastností jednotlivých odrůd byly texty Stanislava Bočka.

Následné aktivity

Součástí projektu byly i popularizační aktivity, jejichž cílem bylo rozšířit povědomí o možnostech pěstování starých odrůd jableň. Zájem vzbudil jednak článek, který byl publikován v průběhu výzkumu v září 2004 v regionálním tisku a dále přednáška o starých odrůdách spojená s výstavou plodů a nabídkou určování odrůd jableň odborným pomologem během výstavy zahrádkářů v Krásensku.

Oproti původnímu plánu byly štěpy získané během mapování vhodné pro výsadbu až za 5 let. V roce 2009 zorganizovala obec Krásensko spolu se Střediskem ekologické výchovy Rychta Krásensko sázení obecního sadu starých odrůd za podpory Nadace Partnerství. Opět se uskutečnila přednáška Stanislava Bočka o starých odrůdách jableň při příležitosti výstavy zahrádkářů. V roce 2011 vydala Lipka publikaci Stanislava Bočka Staré odrůdy jableň.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
tvorba úvodní představy o charakteru akce	2 měsíce	6 hodin	vedoucí
kontaktování odborného pomologa, první návrh metodiky	1 měsíc	9 hodin	vedoucí
tvorba a zařazení projektu do projektové žádosti občanského sdružení Barvínek	2 týdny	4 hodiny	vedoucí
detailní metodika, organizace mapování	2 měsíce	30 hodin	vedoucí
mapování – sběr a zpracování dat	2 týdny	přibližně 400 hodin	vedoucí, účastníci
mapování – odborná revize	1 měsíc	přibližně 10 hodin	odborný pomolog
mapování – publikace	2 měsíce	přibližně 100 hodin	vedoucí, účastníci
odběr štěpů, terénní revize výzkumu	1 den	20 hodin	vedoucí, odborný pomolog
výstava a přednáška o starých odrůdách	2 dny	8 hodin	vedoucí, odborný pomolog
celkem	12 měsíců	přibližně 600 hodin	

Tabulka 2: Fáze realizace projektu Mapování starých odrůd ovocných dřevin

Pomůcky a zázemí

mapové podklady (v našem případě základní mapy v měřítku 1:25000), papírové sáčky na plody a přepravky, GPS, fotoaparáty, dopravní prostředky (bicykly, automobil), zázemí pro zpracování dat poskytlo Středisko ekologické výchovy Rychta Krásensko, část pomůcek ochotní přátelé, ubytování v Krásensku manželé Medkovi

Přenositelnost projektu

Projekt je v představené podobě přenositelný i do dalších regionů a to prakticky beze změn. Limitující může být pouze dostupnost odborného pomologa.

Podporu projektu může poskytnout Nadace Partnerství, v minulosti existovala přímá podpora ze strany Ministerstva životního prostředí v rámci dotací pro nestátní neziskové organizace, programu Ochrana biodiverzity. V době trvání Operačního programu Životní prostředí byly podobné projekty podpořeny z prioritních os 6.3 a 6.5.

Důležité zkušenosti

- Výzkum je možné provádět pouze v období dozrávání plodů – ideálně v září.
- Sběr plodů je nutné provádět do papírového pytlíku (ne igelitového).
- Během výzkumu je nutné ihned provádět popisy – stromům se přiřadí kódy na evidenčních kartách, které se použijí i při zákresech do mapy a popisu nasbíraných plodů.
- Je potřeba ihned na místě zapisovat čísla snímků do evidenčních karet a kontrolovat kvalitu fotodokumentace.
- Pro následné vyhledávání stromů je důležité precizně zakreslit nálezy do mapy, pokud se to týká konkrétního případu i zapsat číslo popisné domu.
- Při výzkumu je vhodné zjistit co nejvíce údajů o stromech od majitelů nebo místních občanů o plodnosti a stáří stromu, o chuťových vlastnostech plodů, jejich nejčastějšímu použití, trvanlivosti apod.
- Při zpracování výsledků výzkumů pomůže, zapisuje-li se ke všem údajům datum pořízení.
- Detailní popisy, přebrání vzorků a roztřídění fotografií je nutné učinit ihned po návratu z terénu.

Literatura

BOČEK, S. Staré odrůdy jabloní. Brno: Lipka, 2011.

BOČEK, S. Inventarizace ovocných dřevin. dostupné online z [hostetin.veronica.cz/docs/ovoc/Hostetin_inventarizace.pdf]

BOČEK, S. Speciální pomologie jabloní I. dostupné online z [http://hostetin.veronica.cz/docs/ovoc/ESF_Pomologie_jabloni_I.pdf]

BOČEK, S. Speciální pomologie jabloní II. dostupné online z [http://hostetin.veronica.cz/docs/ovoc/ESF_Pomologie_jabloni_II.pdf]

BOČEK, O. Pomologie. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1954.

KOHOUT, K. Jablka. edice Malá pomologie 1. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1960.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ZOUHAROVÁ, M., ZOUHAROVÁ, D., SVOBODOVÁ, E., KUBOVÁ, K. Zachování a obnova přírodního dědictví mikroregionu Dražanská vrchovina. Podomí: Barvínek, 2004.

Mládež v akci

Michal Medek

Realizátor: Ekoklub Kvíčala, vedoucí Michal Medek, Studentský ekologický klub Altajské státní university „Pod širým nebem“ (Студенческий экологический клуб Алтайского государственного университета “Под открытым небом”), vedoucí Ольга Ерещенко

Uskutečněno: srpen 2011 + podzim 2011

Spolupracující instituce: Velká bajkalská stezka (Большая Байкальская тропа), Rezekvítek

Stručná charakteristika projektu: Členové dvou ekoklubů z České republiky a Ruské federace uspořádali společný tábor u jezera Bajkal. Tábor byl zaměřen na poznávání světa mladých lidí v druhé zemi, na seznámení se základními principy trvale udržitelného rozvoje, podporu dobrovolnictví a na pomoc místní neziskové organizaci. Součástí třítydenního tábora byl i několikadenní výlet na ostrov Olchon.

Popis realizace:

Námět projektu

Bajkal – unikátní ekosystém uprostřed Sibiře, sen mnoha přírodovědců, vedoucí Ekoklubu Kvíčala byl jedním z nich. K jeho zhmotnění přispěla náhoda. Eva Svobodová, která po několik let pomáhala s vedením Ekoklubu Kvíčala se na stáži v USA seznámila s členkou organizace Большая Байкальская тропа. Tato organizace pořádá dobrovolnické tábory u jezera Bajkal. Nápad uspořádat příští prázdniny tábor u jezera se v létě 2010 zdál některým členům ekoklubu natolik šilný, že si vysloužil negativní komentáře. Většina dalších se však pro myšlenku nadchla a pustila se do práce. Následovalo sestavení prvotního rozpočtu a období hledání možností financování projektu. Po schůzce vedoucích ekoklubu s regionální koordinátorkou programu Mládež v akci jsme zjistili, že program dobře odpovídá našim potřebám. Bajkalská organizace nás seznámila s ekoklubem Altajské univerzity, který měl podobný sen jako my, a následovala společná práce na projektu tzv. výměny mládeže.

Výstup projektu

Výstupem projektu byly především tři týdny česko-ruského tábora. Z praktických dopadů můžeme jmenovat pomoc místní neziskové organizaci s budováním turistických pěšin okolo jezera Bajkal, zmapování turistické cesty pro Pribajkalski národní park a tvorbu vzdělávacích geocachí. Barnaulský ekoklub vytvořil jako výstup z projektu vzdělávací kalendář o přírodním a kulturním dědictví Horní Kolivani.

Výchovný a vzdělávací cíl

Při definici výchovného cíle vycházíme z definice výchovy postulované Pelikánem (1997:36):
„Výchova je proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulující jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“

Tábor vytvářel řadu podmínek pro rozvoj jeho účastníků:

1. prostřednictvím objevování světa vrstevníků z jiné části planety si účastníci uvědomovali vlastní kulturní zakotvení a byli konfrontováni s nutností reflektovat svoje hodnotové systémy

I learned lot about life not only in Europe, but also about ethnic groups native to the Lake Baikal. Thus I was able to better see my own ideas and viewpoints. I learned entirely new facts about the Czech culture. In fact, we have a lot more in common than I could ever imagine. (Vasil, Rusko)

I met with previously unknown point of view on European history in the twentieth century. I got to know another mentality and thus I could better define, describe and express my own culturally given ideas and viewpoints. (Jan, Česká republika)

2. tři společné týdny s lidmi, od kterých účastníky dělila větší či menší jazyková bariéra, nutně vedly k rozvoji znalosti cizích jazyků a obecně komunikačních dovedností

I enhanced ability to understand English and Czech. Participation in the project also stimulated me to learn English. (Taňa, Rusko)

I practiced group work and trained skills of negotiating interests of different people. I developed a new quality: sociability. (Julia, Rusko)

I was forced to face and resolve different tasks and this explain them to Russian partners in a very simply way with with my small Russian vocabulary. I also had to develop some non-verbal of communication. Finally I was able to talk about more topics deeper and deeper in a foreign language. (Eva, Česká republika)

3. tábor se vyznačoval velmi skromnými podmínkami, které byly vyváženy radostí ze společného setkání a programu, pro většinu ruských účastníků se jednalo o první táboření v životě

I acquired tolerance to extreme conditions. (Táňa, Rusko)

After coming back home I slept in the garden for three nights. You cannot imagine how I miss you, my friends. (Julia, Rusko)

4. program tábora přinesl řadu nových poznatků ve společném oboru zájmu – ekologie v nejširším slova smyslu

The program about eco-houses made me willing to build one for me. (Irina, Rusko)

I deepened my knowledge in environmental field and natural history. I found out how games can be used in learning and how they can help in searching solutions for a problem. (Táňa, Rusko)

After a week near the lake I could not see anything particularly amazing. But then we started to work on interpretation texts I found that this is breathtaking natural gem of the Earth. To find Baikal treasures one needs to go below the surface. (Hana, Česká republika)

5. při konfrontaci s fungováním systému místní veřejné správy si účastníci z obou zemí uvědomili, že vytváření společného dobra a společnosti, která je přátelská ke svým členům úzce souvisí s chováním a hodnotami každého jednotlivce, s viděním světa za rámec vlastních sobeckých potřeb

Thanks to the programme I realized that the world is in our hands - only together we can change it into better one. I could also see how the principles of democracy are applied in different countries. I learned approaches to solving environmental problems in Europe. This led me to the idea that many problems in the world are caused by misunderstanding. If we solve this problem then the world could be much better. (Vasil, Rusko)

In the contrast of two economical and mental regions I've seen the possibilities of entrepreneurship in both countries. I identified circumstances supporting or obstructing people in economical or civic engagement. (Jan, Česká republika)

Další velkou výzvou byla příprava programu akce a plnění úkolů po ukončení tábora. Programovou náplň připravovala užší skupina českých účastníků a připomínkovali ji všichni na společném setkání. Jakmile bylo zřejmé, že se akce doopravdy uskuteční, byla příprava jednotlivých bodů programu rozdělena mezi české účastníky. Zjistili tak, že není jednoduché sestavit promyšlený program natož jenom jeho malou část realizovat.

Zodpovědně se zhostili realizace potáborových aktivit i někteří účastníci – čeští zpracovávali film a kešku, při tvorbě kalendáře o přírodě a kultuře hornoaltajské Kolivani excelovali ruští přátelé.

Role

Vedoucí během projektu plnili různorodé úkoly. Vedoucí české skupiny zajišťoval finální edici projektové žádosti a závěrečnou zprávu, technické záležitosti – letenky, domluvu podmínek akce, vyúčtování. Vedoucí ruské skupiny práci na potáborových aktivitách. Neocenitelné služby nám poskytli zástupci místní neziskové organizace. Na ruské straně byli vedoucí (partnerského ekoklubu i delegátka místní neziskové organizace) stejně staří jako účastníci.

Účastníci z České republiky se podíleli na přípravě programu. Prvotní námět programu zpracovávala užší skupina asi šesti osob, ostatní se podíleli na připomínkování. Bohužel z této skupiny se polovina nakonec akce neúčastnila. Poté, co bylo zřejmé, že se tábor bude realizovat si každý český účastník na starosti některou část programu, ve výsledku však byly role značně nevyvážené – 4 účastníci si vzali na starosti podstatně větší část programu než ostatní. Ruští přátelé se podíleli na aktivitách jako

účastníci. Vzhledem ke kulturní odlišnosti a jejich nezkušenosti s takovýmto typem akce i tento vklad znamenal hodně. 4-5 účastníků se kolektivu více stranilo a na některé aktivity rezignovali, jak se ukázalo posléze, rovněž si z akce méně odnesli.

Realizace

Příprava projektu

Navázání mezinárodní spolupráce a zjišťování možností financování akce bylo nad možnosti účastníků. Důležité však bylo, že se členové Ekoklubu Kvíčala nápadem nadchli a poskytovali tak nezbytnou psychickou podporu vedoucím.

Získávání prostředků

Jakmile byl vytyčen plán získávání prostředků, zapojili se do akce další členové, zejména z první generace ekoklubu, část z nich zároveň v roli vedoucích mladší generace Ekoklubu Kvíčala. Bylo potřeba sestavit detailní program třítydenní akce a napsat projektovou žádost. Agentura mládež ve svých pokynech i prostřednictvím regionálního konzultanta zdůrazňovala zpracování programu přímo mladými lidmi. Program byl konzultován jak s ruskou stranou tak i s dalšími potenciálními českými účastníky. Vytvořilo se logo tábora. Projektová žádost v prvním kole neuspěla, program se upravil tak, aby byl méně náročný a žádost se podala znovu. V následujícím kole programu Mládež v akci žádost získala podporu.

Příprava tábora

O úspěchu žádosti jsme se dozvěděli 50 dní před plánovaným zahájením tábora. Zásadním problémem na české i ruské straně byl fakt, že řada těch, kteří přislíbili na táboře účast, si již zajistila jiný program nebo se z dalších důvodů nemohla účastnit. Bohužel se to týkalo i osob, které měly mít na starosti programovou část tábora. Bylo nutné doplnit účastníky z osob blízkých Ekoklubu Kvíčala – celkem se jednalo o 4 osoby ze čtrnáctičlenné české skupiny. Jak bylo zmíněno výše, podobně na tom byli i ruští partneři.

Následujícím krokem bylo rozdělení odpovědnosti za jednotlivé části programu mezi účastníky a zahájení administrativních kroků – získání víz a zajištění letenek. Ve stejný čas bylo nutné dojednat detaily ke konání tábora s irkutskou organizací Velká bajkalská stezka, která měla na starosti logistiku na místě. Z důvodu časové tísně se těchto úkolů a instruktáže účastníků zhostil vedoucí Ekoklubu Kvíčala.

Realizace tábora

Koncem července 2011 nasedalo 14 českých účastníků v Ruzyni do letadla směr Moskva a Irkutsk. Pro téměř všechny to byla cesta do nejvzdálenějšího místa od domova, čekal je třítydenní tábor na Sibiři, v podmínkách, o kterých si nikdo z nich nedokázal udělat jasnou představu, s lidmi, o nichž věděli pouze to, že studují ekologii v altajském Barnaulu. Nad hlavami jim visel závazek realizovat program přislíbený v projektové žádosti.

Jak vypadá program tzv. výměny mládeže v rámci programu Mládež v akci je možné zjistit [zde](#). Při popisu realizace tábora se budeme soustředit především na problémy, které bylo nutno překonávat a o nichž se domníváme, že mají obecnou platnost:

- tím, že se tábora účastnily dvě národnostně vyhraněné skupiny, bylo potřeba zabránit jejich separaci či uzavření se jedné skupiny vůči druhé. Toho se docílilo vhodnými icebreakery, které byly tematicky laděné (informace o jezeru Bajkal) a neustálou podporou tvorby smíšených skupin. Z hlediska interakce českých a ruských účastníků jsme pozorovali tyto fáze:
  1. otevření se druhé skupině, společné zjišťování kdo jsou „ti druzí“, vzájemná výměna informací o zjištění v národních skupinách, konfrontace pohledů na velké otázky historie, politiky apod. (forming);
  2. individuální objevování členů druhé skupiny, seznamování se s každodenností odlišné kultury, vzájemné nadšení (storming);
  3. mírné stažení se do národních skupin, vytvoření si představy o ostatních, vyjasnění rolí a typů osobností – diferenciací postojů podle individuálních dispozic a zájmu (norming);
  4. závěrečná snaha „užít si“ nových přátel dříve než zmizí – díky exotičnosti nových přátel a časovému omezení společně strávených chvil měl celý tábor, zejména však jeho závěr, silný emoční náboj.

Nejkritičtější pro pozitivní průběh akce je pravděpodobně zvládnutí první fáze. Traumatickým bodem se v našem případě stala okupace Československa Sovětským svazem. V představách Rusů všech generací je slovo okupace konotováno s událostmi Druhé světové války. „*Naše dějiny jsou především o Druhé světové válce.*“ výstižně v této souvislosti prohlásila Ruska Světlana. Zatímco čeští účastníci si chtěli v úvodní seznamovací fázi téma okupace Československa s mladými Rusy vyjasnit, jejich ruským protějškům se zdálo, že je přijeli očerňovat. Podobné rozpory vyvstaly i v několika kulturních odlišnostech. Ve všech případech bylo nutné tlumit „oprávněné“ nároky mladých lidí ze strany vedoucích, protože bylo zřejmé, že „vítězství“ jedné či druhé strany by nepřineslo nic dobrého.

- s překvapením jsme zjistili, že i pro většinu ruských účastníků je cesta k Bajkalu nejvzdálenější cestou jejich dosavadního života a sledování místní kultury a regionálních odlišností je pro ně neméně zajímavé jako pro české účastníky.
- program tábora bylo nutné přizpůsobovat místním možnostem, počasí a aktuálním schopnostem účastníků. Místní podmínky se přitom v Rusku mění rychle. I na místě potvrzené části programu se nakonec neuskutečnili nebo uskutečnili jinak. Vyžadovalo to velkou dávku tolerance ze strany, především českých, účastníků.
- naprosto klíčovou se pro úspěšnou realizaci tábora ukázala spolupráce s místní neziskovou organizací. Znalost místních podmínek se projevila v zajištění dopravy i kontaktů na místní aktéry jako např. správu národního parku.
- řada účastníků nezvládla určité části akce – pro většinu Čechů bylo těžké překousnout místní hygienické podmínky, pro Rusy byla nepříjemná představa vícedenního pochodu.

Rozsah práce při realizaci modelového projektu – výměny mládeže One Earth, Shared Responsibility představuje následující tabulka.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
tvorba úvodní představy o způsobu akce, úvodní rozpočet	1 měsíc	12 hodin	vedoucí

hledání zdrojů finančních prostředků	1 měsíc	10 hodin	vedoucí
tvorba programu akce, získání partnera	2 měsíce	15 hodin	vedoucí
motivační setkání, konzultace návrhu programu	1 den	30 hodin	vedoucí, účastníci
tvorba projektové žádosti	3 týdny	95 hodin	vedoucí, účastníci
příprava výměny	2 měsíce	přibližně 100 hodin	vedoucí, účastníci
realizace výměny	21 dní	přibližně 5000 hodin	vedoucí, účastníci
aktivity po ukončení tábora	3 měsíce	nejméně 400 hodin	vedoucí, účastníci
celkem (bez samotného tábora)		662 hodin	

Tabulka 3: Fáze realizace projektu One Earth, Shared responsibility

Následné aktivity

Součástí projektu bylo i využití poznatků získaných během tábora. V našem případě se jednalo o seznámení se s metodikou interpretace místního dědictví. Čeští účastníci vytvářeli kešku o jeskyni Švédův stůl v jižní části Moravského krasu, ruští účastníci kalendář o přírodních hodnotách Horní Kolivani. V obou případech se na řešení těchto úkolů podílely užší skupinky aktivních účastníků. Role vedoucího byla odborných konzultací a recenzích výstupů před jejich publikováním.

Přenositelnost projektu

Samotný princip přípravy mezinárodní akce mladými lidmi pro mladé lidi je základním kamenem tzv. výměn mládeže programu Mládež v akci. Počet podpořených projektů výměn v rámci Evropské unie byl v roce 2011 v ČR v rámci pěti výzev 43, počet projektů výměn se zeměmi mimo Evropskou unii pouze 7.

Autor tohoto textu měl možnost podílet se i na dalších akcích mezinárodních výměn pořádaných organizacemi v Polsku a Litvě, které však zdaleka nedopadly tak úspěšně. Domníváme se, že to bylo z následujících důvodů:

- na přípravě programu se prakticky nepodíleli účastníci,
- programy postrádaly silný vůdčí motiv – jednalo se spíše o soubor zábavných aktivit,
- programy neměly přesah do praxe (dobrovolnictví, tvorba praktického výstupu),
- jedním z důvodů organizace těchto akcí byly příjmy za poskytované ubytovací a stravovací služby, v jednom případě (Litva) byla programová část zřetelně odsunuta na druhou kolej, vedlo to ke krachu celé akce – některé národní skupiny odjely před plánovaným koncem, jiné si na vlastní náklady vytvářely separátní programy.

Významným faktorem úspěchu akce One Earth, Shared Responsibility byla sehranost obou skupin a existence společného zájmu o ochranu životního prostředí. Téměř každý z účastníků vzal projekt za svůj a snažil se o jeho úspěšný průběh, každý dostal v rámci programu i mimoprogramových aktivit příležitost přispět k úspěchu akce. Je zásadní rozdíl mezi programem, který pro účastníky vytváří programový tým, který „konzumují“ byt formou samostatných aktivit a programem, který vytváří a řídí sami účastníci. I průměrně empatický jedinec drží svému kolegovi palce a přeje mu úspěch, na kterém se jako účastník aktivity podílí.

Důležité zkušenosti

Dále uvedené zkušenosti vychází z porovnání s dalšími akcemi programu Mládež v akci, které pravděpodobně nebyly reprezentativní a dále ze specifické situace, kdy je akce organizována na místě neznámém všem vedoucím i účastníkům.:

- na tvorbě a realizaci aktivit se podílí účastníci (viz výše),
- spolehlivý místní partner je pro regionálně postavený program nutnou podmínkou,
- účastníci musí předem vědět, do jakých podmínek se vydávají, jaký bude program akce a co se od nich očekává,
- při plánování programu je potřeba brát v potaz omezené finance na samotnou realizaci akce, které poskytuje program Mládež v akci – je nutné si zjistit místní ceny za dopravu, potraviny a další potřebné služby (internet),
- před odjezdem je žádoucí uspořádat schůzku či konzultaci, na níž účastníci představí program, který si připravili pro ostatní; v našem případě se tato schůzka neuskutečnila a důsledkem byla různorodá kvalitativní úroveň přípravy jednotlivých částí programu,
- v případě konkrétních výstupů z akce je na místě opatrnost při slibování jejich rozsahu nebo kvalitativní úrovně, snadno se může stát, že nápady jiných dotahuje několik obětavců,
- je potřeba počítat se silnými emocemi, které mladí lidé do akce vkládají a minimalizovat situace, kdy jednotlivec vystupuje za národní skupinu (černobíle se záležitosti vidí jako problematika my – vy),
- pokud je součástí programu aktivita, na které se podílí třetí strany (místní samospráva, správa národního parku), je potřeba počítat s možností její změny či se situací, kdy si třetí strana do smlouveného programu vkládá vlastní agendu.

Literatura

PELIKÁN, J. Výchova jako teoretický problém. Ostrava: Amosium, 1995.

Hlavní zdroje financování podobných projektů:

Program Mládež v akci: www.youth.cz

Akce v ochraně přírody

Realizátor: Ekoklub Kvíčala, vedoucí Michal Medek, Libor Palášek, Eva Svobodová

Uskutečněno: letní prázdniny a víkendy v letech 2000-2010, převážně v CHKO Moravský kras a blízkém okolí

Spolupracující instituce: Správa CHKO Moravský kras, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, občanské sdružení Rezekvítek, Místní akční skupina Moravský kras, občanské sdružení Renaissance krajiny, Pozemkový spolek Hády

Stručná charakteristika projektu: Členové ekoklubu Kvíčala se podíleli na péči o řadu přírodních lokalit v okolí Brna a CHKO Moravský kras. V některých případech probíhala péče prostřednictvím pomoci dalším organizacím v jiných zcela v režii Ekoklubu Kvíčala. Prostřednictvím víkendových akcí a táborů, při kterých pečovali o určité lokality, získával ekoklub prostředky na rozvoj materiálně-technické základny pro svoji činnost a organizaci putovních táborů.

Popis realizace:

Námět projektu

Ekoklub Kvíčala se v letech 2000 až 2002 a v roce 2007 zapojil do péče o přírodní rezervaci Kamenný vrch, kterou zabezpečuje občanské sdružení Rezekvítek ve spolupráci s Lipkou – školským zařízením pro environmentální vzdělávání. Od roku 2003-2006 pečoval o komplex zarůstajících luk u Holštejna. V letech 2004-2005 se uskutečnily brigády na lokalitách v údolí Říčky. V letech 2008-2010 proběhlo kosení luk v údolí Sloupského potoka.

Péče o přírodní území se stala nedílnou součástí činnosti ekoklubu a především po roce 2006 bylo potřeba řešit otázku, na které území stačí kapacitní možnosti ekoklubu nežli vyhledávat další potřebná místa. Zřídka jsme se potýkali s problémem zajištění finančních prostředků na realizaci těchto ochrannářských akcí.

Výstup projektu

Výstupem mnohaleté činnosti byl podíl na záchraně řady přírodně cenných lokalit: mokřadní louky u Holštejna s výskytem vstavače májového, louky v nivě Sloupského potoka, strání s výskytem vzácné suchomilné vegetace na Lysé hoře a u Ochozské jeskyně, lesních světlin v údolí Říčky, umožnění managementu pastvou ovcí u jeskyně Balcarka.

Důležitým aspektem péče o tyto přírodní lokality bylo ekovýchovné působení na jejich účastníky.

Výchovný a vzdělávací cíl

Pořádání pracovních akcí v ochraně přírody s sebou nese pestrou škálu vlivů na jejich účastníky.

Z hlediska **vzdělávání** se jedná o orientaci v důvodech a praktických technikách ochrany přírody. Účastníci se dozvídají proč je potřeba danou lokalitu chránit, seznamují se s historií využívání krajiny a charakteristikou biotopu. Zjišťují jaká je role jednotlivých subjektů v ochraně lokality a proč stát

financuje ochranu přírody a mimoprodukční funkce krajiny. Učí se rozumět způsobům péče o lokalitu v minulosti a metodám používaným v současnosti.

Účastníci rozvíjí v závislosti na jejich věku a z toho plynoucí odpovědnosti při přípravě akcí celou řadu **dovedností**. Jednak jsou to klasické tábornické dovednosti spočívající ve schopnosti důstojného přežití v přírodě, nutno podotknout, že většina akcí ekoklubu byla v tomto směru minimalistická – pozornost účastníků i organizátorů byla upřena především ke splnění ochrannářského poslání. Samozřejmostí však bylo rozdělení rolí pro zajištění vaření, zásobování, technického zabezpečení akce a aktivit pro volný čas. Účastníci starší 18 let se podíleli na obsluze strojů – křovinořezů a sekačky. Mladší na shromažďování a transportu biomasy.

Za nejdůležitější považujeme vliv v oblasti rozvoje **volných vlastností** a **postojů** účastníků k ochraně přírody. Samotná ochrannářská činnost je tvořena převážně náročnou fyzickou prací. Účastníci musí překonávat námahu, klimatické podmínky (horko, chlad, déšť), selhání nástrojů a řešit otázky týmové spolupráce. Dochází tak k posunu jejich komfortní zóny (Hanuš, Chytilová 2009:86) a to nikoliv v simulovaném prostředí hry, ale při týmovém plnění skutečného pracovního úkolu. Práce pro přírodu tak účastníkům dává prožitky, které se podílejí na formování jejich postojů a hodnot (Máchal 2007:70). Vytváří prostor pro konkrétní činy a promítnutí práce páru rukou do budoucí podoby naší přírody a krajiny. Pro náctiletého člena postindustriální společnosti může být jak prožitek fyzické práce, tak její smysluplnosti a viditelnosti zásadním impulzem pro tvorbu vlastního žebříčku hodnot.

Role

Vedoucí se starají o dva aspekty akcí – zajištění práce a s tím související dokumentace, a zajištění logistiky akce – tábořiště, zásobování, nářadí, doplňkové herní aktivity.

Účastníci se podle svých schopností podílejí na organizaci akce a manuální práci. U starších účastníků se stírá rozdělení rolí mezi vedoucího a účastníka a jedná se spíše o kolegiální vztah umocněný prací na společném projektu.

Realizace

Jak již bylo uvedeno, realizoval Ekoklub Kvíčala celou řadu akcí v ochraně přírody, které vyžadovaly různou míru organizačního zabezpečení – od prosté účasti na akcích metodicky a logisticky organizované jinými subjekty po akce vlastní. **Při popisu realizace budeme vycházet ze zkušeností s péčí o louky v potoční nivě u obce Holštejn.**

Výběr lokality, volba způsobu péče

Jedná se o louky v majetku Lesů České republiky, které byly do 80. let 20. století koseny na seno pro koně používané v lesním hospodářství. Od té doby postupně zarůstaly náletem dřevin z okolního lesa a to včetně místa s výskytem zvláště chráněného vstavače májového.

Na lokalitu upozornil v roce 2002 vedoucího Ekoklubu Kvíčala milovník orchidejí Jaroslav Podhorný. Před zahájením péče bylo nejprve potřeba získat souhlas vlastníka pozemku a zvolit vhodnou podobu managementu. Poradenství v tomto směru poskytl botanik Správy CHKO Moravský kras Mgr. Libor Kotouč. Nejvhodnějším způsobem péče bylo ruční kosení v období po vysemenění vstavače májového. Dalším krokem bylo přihlášení péče o lokalitu do Programu péče o krajinu jménem občanského sdružení Rezekvítek, pod kterým Ekoklub Kvíčala fungoval.

Příprava lokality

V dubnu 2003 proběhla první víkendová brigáda ekoklubu – do doby než vzejde tráva, bylo nutné louku vyčistit od napadaného dřeva, kamenů a odpadků, které by v létě bránily v kosení. Odvoz odpadků vybraných z louky zajistila po domluvě obec Holštejn.

Vybavení pro ochranné aktivity

Dalším krokem bylo zajištění tábořiště, získání příslušných povolení a zajištění náradí. V tomto bodě pomohla dotace ve výši 5000,- Kč od Nadace Veronica na nákup hrábí, vidlí a plachet na odnos pokosené trávy. Část nástrojů (křovinořezy, sekačka) byla pronajímána, část bezplatně zapůjčena.

Samotnému letnímu táboru předcházela běžná logistická příprava – nákup potravin, zapůjčení stanu, zabezpečení nádobí na vaření.

V dalších letech se Ekoklubu Kvíčala dařilo zajistit si dostatečnou materiálně technickou základnu pro organizaci ochranných táborů – nákupem stanů, nádobí, polní kuchyně a bubnové sekačky díky jeho působení při Středisku ekologické výchovy Rychta Krásensko. Dobrovolnické brigády v ochraně přírody se staly součástí projektů Lipky, která Rychtu Krásensko provozuje, a pod jejímiž křídly Ekoklub Kvíčala několik let působil.

Realizace tábora

S úřady a vlastníky pozemků bylo nutné před zahájením prací vyjednat povolení k vjezdu na lokalitu a především způsob likvidace sena. Protože se jednalo o prvokosení po nejméně 15 letech, nebylo možné seno dále využít, bylo tedy mulčováno v lese mimo pohledovou perspektivu chodců po cestě údolím. V pozdějších letech se podařilo zajistit odvoz biomasy ke kompostování družstvem Zemspol Sloup.

Protože kosené louky byly vzdálené asi 2 km od tábořiště, zahajovala se práce okolo 9. hodiny ráno a po obědě na místě pokračovala do přibližně 15. hodiny odpoledne. Poté následoval přesun na tábořiště, odpočinek a herní aktivity. Vzhledem k charakteru práce se jednalo o psychicky a fyzicky méně náročné herní aktivity podporující pospolitost účastníků – netradiční sportovní hry, deskové hry, výtvarné aktivity.

Klíčovou součástí programu byla motivace účastníků zdůrazňující důležitost jejich práce, průběžná motivace a prokládání práce přestávkami s pitným režimem, debatami či četbou na pokračování. Jak zdůrazňuje i Máchal (2007:70) je potřeba přizpůsobit rozsah práce možnostem účastníků, neustálou interakcí a pracovním nasazením je motivovat k sebezpřekonávání. Pracovní nasazení jsou stejně návykové jako ulévání a poráženecká slova.

Pravidelnou součástí ochrannářských akcí Ekoklubu Kvíčala se stala odměna v podobě zážitkové akce – návštěvy lanového centra, nepřístupné jeskyně, aquazorbing apod. Zážitek zde nesloužil jako motivace k účasti, většinou se jednalo o překvapení, ale jako poděkování za úsilí a nasazení. Další symbolickou odměnou (vzhledem k rozsahu práce) byla sleva poplatku na putovním táboře, který následoval (či výjimečně předcházel) pracovnímu tábora. Sleva se v jednotlivých letech pohybovala od 20% do 50%.

Díky zdroji příjmů za realizaci opatření v ochraně přírody se cena 7-10 denního tábora pohybovala v rozmezí 0,- až 500,- Kč. Vyšší poplatek byl u mladších dětí, kde se pomoc s ochrannářskými opatřeními realizovala v rozsahu 3-4 hodin denně a pouze část dní tábora.

Rozsah prací při realizaci modelového projektu – prvokosení mokřadních luk u Holštejna a jejich přípravy pro následnou dlouhodobou péči představuje následující tabulka.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
výběr a rekognoskace lokality	1 týden	8 hodin	vedoucí
konzultace ke způsobu managementu, konzultace s vlastníkem	1 měsíc	6 hodin	vedoucí
žádost do Programu péče o krajinu	1 týden	15 hodin	vedoucí
organizace čistící brigády	2 týdny	95 hodin	vedoucí, účastníci
zajištění nástrojů, tábornického vybavení a potravin	2 měsíce	80 hodin	vedoucí
realizace tábora	8 dní	přibližně 500 hodin	vedoucí, účastníci
dokumentace, administrativa a další činnosti po ukončení tábora	2 měsíce	30 hodin	vedoucí
celkem		540 hodin	

Tabulka 4: Fáze realizace projektu péče o mokřadní louku u Holštejna

Nevýhodou příjmů za provedená ochrannářská opatření je jejich zpětné proplácení – je tedy nejprve nutné tábor předfinancovat. Platba v roce 2003 za 1m² prvokosení a úklid biomasy činila 1,20,- Kč. Pokosilo se 2,5 ha.

Právní aspekty a bezpečnost

Práci se stroji prováděly pouze osoby starší 18 let, které byly proškoleny v činnosti se stroji. Nejdůležitější přitom bylo udržovat rozestupy mezi jednotlivými brigádníky a vymezit oblast kosení mimo oblast sběru a odnosu biomasy. Vyplývalo to z logiky pracovního postupu – trávu je před odnosem nutné nechat vyschnout jednak z důvodu usnadnění transportu, především však jako prevenci rizika samovznícení.

Nejčastějším a nevyhnutelným úrazem během práce je poštipání vosami. Je nutné tomu přizpůsobit lékárničku dostatkem různých antialergik a hojivých mastí pro ošetření napadených míst. K žádnému úrazu s výjimkou drobných škrábanců a komplikací z pobytu na přímém slunci (úpal, úžeh, spálení kůže) během těchto brigád nedošlo.

Veškerá práce se realizovala s písemným souhlasem rodičů, kteří rovněž dodali vyjádření o zdravotní způsobilosti svých ratolestí. Ve všech případech jsme se setkali s podporou rodičů a poděkováním za zapojení jejich ratolestí do fyzické práce.

Poměrně rozšířený je mýtus, že zapojením dětí do činnosti v ochraně přírody jsou porušována práva dítěte. Existují 3 základní dokumenty, které se týkají dětské práce: Úmluva č. 138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání (Mezinárodní organizace práce, 1973), Úmluva č. 182 o zákazu a opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce (Mezinárodní organizace práce, 1999) a Úmluva o právech dítěte (OSN 1989, zákon 104/1991 Sb.). Všechny tyto dokumenty definují dětskou práci podobně jako v čl. 32 Úmluvy o právech dítěte: *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.*

Jak je zřejmé z popisu výchovných a vzdělávacích cílů, stejně jako z reakcí rodičů, vede přiměřená fyzická práce v pomoci přírodě naopak k rozvoji fyzického, duševního, mravního a sociálního potenciálu dítěte. Na tomto místě bychom rádi zmínili význam, který je fyzické práci přikládán ve vlivných pedagogických směrech 20. století: skautském hnutí (Šantora, 2012) a hnutí lesní moudrosti (Němečková 2011:17).

Výsledky práce a následná péče

Při zahájení péče čítala populace vstavače májového několik kusů, v prvních letech kosení se zdálo, že se jeho ústup z lokality nepodařilo zastavit. V roce 2009 již lokální populace čítala okolo 80 jedinců.

Od roku 2007 převzal péči o louky u Holštejna klub S.O.P.K. a rovněž působící při Středisku ekologické výchovy Rychta Krásensko a Ekoklub Kvíčala se posunul na novou lokalitu u Sloupského potoka. Od roku 2009 o louky u Holštejna pečují zaměstnanci Lipky, pracoviště Rychta Krásensko.

Pomůcky

Z důvodu charakteru nejohroženějších biotopů, kterými jsou luční společenstva buď podmáčená, nebo suchomilná, spočívá velká část managementových zásahů v kosení a úklidu biomasy. K tomu je potřeba zajistit dostatek hrábí, vidlí a placht (nejlevnější variantou jsou autoplachty) na přenášení sena. Během práce navíc dojde k poškození nejméně 50% nástrojů. Ke kosení jsme používali benzínové křovinořezy zapůjčené od vedoucích a rodičů a bubnovou sekačku. V roce 2010 jsme na loukách u Sloupu po tříletém sekání křovinořezem používali ruční kosy.

Zásahy u jeskyně Balcarka a v údolí Říčky spočívaly ve vyřezávání a vytrhávání náletových dřevin (trnka, jasan) za použití pilek a štípacích nůžek. Samozřejmostí jsou ochranné pomůcky – pracovní rukavice a ochranné prostředky při strojovém kosení.

Důležité zkušenosti

Pomineme zkušenosti, které se týkají obecně organizace táborů, a budeme se soustředit pouze na ty, které se týkají práce v ochraně přírody:

- pro naplnění výchovných cílů je nezbytné seznámit účastníky s důvody pro péči o lokalitu nejenom na začátku, ale během celé akce,
- vedoucí a instruktoři musí jít dětem příkladem v pracovním nasazení, brát si nejtěžší úkoly,
- dobrá práce si zaslouží dobrou stravu,
- po práci není vhodné, zejména u starších účastníků, zařazovat náročný program nebo je nutit do účasti v programu; pro chvíle relaxace se osvědčilo založit táborovou knihovničku, do které každý přinese svůj oblíbený titul.

Přenositelnost projektu

Jakkoliv se může zdát, že péče o určitou lokalitu na profesionální úrovni přesahuje možnosti běžného dětského či mládežnického oddílu, není samotná činnost příliš složitá. Většina aktivit Ekoklubu Kvíčala byla realizována ve spolupráci s dalšími organizacemi, které neměly na tyto zásahy dostatečné kapacity. Například ZO ČSOP Ponikva převzala posléze louky u Holštejna do pronájmu a čerpala na jejich péči dotace prostřednictvím Státního zemědělského a intervenčního fondu v rámci agroenvironmentálních opatření. Pro činnost dětského oddílu se ukázalo jako výhodnější soustředit se na organizaci táborů a přenechat administrativu spřátelené instituci, i přes nižší zisk.

Zájemci z venkovských oblastí se mohou obrátit na zemědělce či zemědělská družstva a společně vytipovat území, která jsou pro techniku nedostupná, ale je možné o ně pečovat ručně. Náměty na cenné lokality a vhodný management může mít místní organizace Českého svazu ochránců přírody, pracovníci přírodovědného oddělení okresního muzea nebo pracovníci zodpovědní za tuto oblast na referátu životního prostředí pověřených úřadů. V univerzitních městech se lze obrátit na odborníky přírodovědeckých fakult, místně příslušné expozitury Agentury ochrany přírody a krajiny nebo správy chráněných krajinných oblastí či národních parků.

Při organizaci podobných aktivit je potřeba počítat s tím, že dochází k neustálým změnám v dotačních programech a sazbách a především se závazkem dlouhodobé péče. Pokud by děti viděly, že jejich práce přichází vniveč, mohlo by to zhatit naplnění výchovných cílů – „Silný zážitek z úspěšné akce může být vystřídán neméně silným rozčarováním ze zbytečné práce. Dětská duše se z takové rány někdy vzpamatovává velmi dlouho.“ (Máchal 2007:70)

Literatura

HANUŠ, R. – CHYTILOVÁ, L. Zážitkově pedagogické učení. Praha: Grada. 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2

MÁCHAL, A. Průvodce praktickou ekologickou výchovou. 2. vydání Brno: Rezekvítek. 2007. 205 s. ISBN 80-902954-0-1

NĚMEČKOVÁ, V. Pedagogické principy ve skautingu. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. 2011.

ŠANTORA, R. et al. Skautské století. dobrodružný příběh 100 let českého skautingu. Praha: Junák, svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. 2012. 253 s. ISBN 978-80-86825-72-4

Hlavní zdroje financování podobných projektů:

Program péče o krajinu: www.dotace.nature.cz

Agroenvironmentální opatření: www.agroenvi.cz

Prostředky na nákup pomůcek pro brigády jsme získali díky: nadace.veronica.cz

VELIKONOČNÍ SKAUTSKÉ KUŘÁTKO

Iva Dolníčková

Realizátor: Junák svaz skautů a skautek ČR, Středisko „Krále Ječmínka“ Chropyně, vedoucí Iva Dolníčková

Uskutečněno: 22.4.2011, 2.4.2010 (Chropyně)

Spolupracující instituce: Nadace rozvoje občanské společnosti, město Chropyně, firma Lohmann

Stručná charakteristika projektu:

Členové skautského střediska „Krále Ječmínka“ Chropyně se zapojili do projektu Velikonoční skautské kuřátko. Tento projekt organizuje Junák – svaz skautů a skautek ČR ve spolupráci s Nadací pro rozvoj občanské společnosti. Od začátku roku děti sbíraly skořápky, ze kterých později vyráběly kuřátka. Menší členové se nechali inspirovat a kuřátka vyráběli také z papíru a ze slanečného pečiva. Tyto výrobky pak pod dohledem vedoucích prodávali za dobrovolný příspěvek, který vybírali do kasiček sbírky Pomozte dětem.

Popis realizace:

Námět k projektu:

Námětem pro zapojení se skautského střediska „Krále Ječmínka“ do projektu byly informace na www.krizovatka.skaut.cz. Po schválení střediskovou radou přihlásila vedoucí Iva Dolníčková středisko do projektu a všichni se společně pustili do realizace sbírky.

Výstup projektu:

Cílem projektu byl příspěvek do sbírky Pomozte dětem prostřednictvím organizace sbírky v Chropyni. Pomozte dětem podporuje děti a mladé lidi, kteří nejsou starší 18-ti let, žijí na území České republiky a jsou ohrožené a znevýhodněné výchovnými a vývojovými problémy, životem mimo vlastní rodinu, týráním, zneužíváním a zanedbáváním, tělesným duševním nebo smyslovým postižením, drogovou či jinou závislostí a jinými nepříznivými životními podmínkami.

V roce 2010 se prostřednictvím našeho střediska v Chropyni podařilo vybrat 7874 Kč a o rok později 5434 Kč.

Výchovný a vzdělávací cíl:

Projekt umožnil dětem podílet se na charitativní akci. Kromě samotného sbírání finančních prostředků do kasiček se jednalo o vlastní výrobu velikonočních kuřátek, které dárci za příspěvek získávali. Všichni si vyzkoušeli různé techniky výroby kuřátek a tak procvičili svou manuální zručnost.

Každý mohl projevit svou kreativitu a vyrábět podle sebe ta nejkrásnější a nejzajímavější kuřátka. Přispěli opravdu všichni členové střediska bez rozdílu věku.

Následně i při prodeji bylo důležité naučit se komunikovat se svými spoluobčany, co nejjasněji a nejrychleji jim vysvětlit kdo jako prodávající jsme, co za příspěvek nabízíme a na jaké účely potom peníze půjdou. Někdy bylo velmi obtížné vysvětlit dětem, že každý nechce peníze darovat a že se na něj proto nesmí zlobit.

I pro vedoucí bylo pořádání sbírky velmi prospěšné. Za asistence ústředí Junáka a Nadace pro rozvoj občanské společnosti si vyzkoušeli co vše je potřeba udělat pro organizaci sbírky. Tyto zkušenosti byly dále využity při organizaci sbírky a osvětové kampaně pro Nadaci pro transplantaci kostní dřeně.

Pro celé středisko „Krále Ječmínka“ byla tato akce velmi přínosná, neboť u veřejnosti zlepšila obraz skautů z Chropyně. Umožnila spolupráci členů z různých oddílů a věkových skupin.

Role:

Vedoucí měli na starosti přihlášení střediska do projektu, ohlášení sbírky na městském úřadě a zajištění povolení ke konání sbírky, výrobu a zapečetění kasiček, částečné shromáždění materiálu na kuřátka a dohled nad jejich výrobou, rozmístění informačních letáků o konání sbírky v Chropyni, zajištění vyhlášení městským rozhlasem a tím informování spoluobčanů. Dále měli za úkol přípravu informačního stánku a dohled nad prodávajícími dětmi. Následně rozpečetění kasiček na městském úřadě, spočítání jejich obsahu a odeslání peněz a protokolů potřebných k realizaci sbírky na konto sbírky Pomozte dětem! Při přípravě postupovali podle pokynů a dokumentace, kterou obdrželi z ústředí Junáka. Na akci se podíleli 4 vedoucí.

Mladší členové pomáhali hlavně s výrobou kuřátek a později je prodávali a informovali spoluobčany o tom, na jaké účely vybrané peníze půjdou. Celkem se na projektu podílelo 15 dětí.

Realizace:

Od začátku zahájení příprav po konečné odeslání všech potřebných dokumentů a vybraných peněz v jednom roce uběhly 4 měsíce. Rozhodující pro realizaci byla pomoc s dokumenty a podrobný návod jak postupovat na úřadě, které nám zajistilo ústředí Junáka a Nadace rozvoje občanské společnosti. Práci nám také velmi usnadnil sponzorský dar ve formě vatových kuliček na výrobu kuřátek. Také děti byly velmi pracovitě a výroba upomínkových předmětů je velmi zaujala a bavila. Jen díky nim se nám podařilo vyrobit a prodat tisíc kuřátek. Každé z nich bylo originální a mělo v sobě kousek toho, kdo jej vyráběl.

Prodej probíhal v sobotu a neděli dopoledne týden před Velikonocemi u nákupního střediska Albert v Chropyni, v odpoledních hodinách se členové střediska vydali nabídnout své výtvořky také na městský úřad a zbylými kuřátky obdarovat babičky a dědečky žijící v domě s pečovatelskou službou.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
---------------	-------------	------------------	------------

přihlášení se do projektu	0,5 dní	1 hodina	vedoucí
zajištění pomůcek pro účastníky	2 týdny	30 hodiny	vedoucí, účastníci
výroba upomínkových předmětů	1 měsíc	90 hodin	vedoucí, účastníci
společné školení účastníků ke sbírce	0,5 dní	2 hodiny	vedoucí, účastníci
vyřízení povolení sbírky na městském úřadu	0,5 dní	1 hodina	vedoucí
realizace sbírky	2 dny	120 hodin	vedoucí, účastníci
rozpečetění kasiček, odeslání prostředků	0,5 dní	2 hodiny	vedoucí
zpracování fotodokumentace, prezentace v městském zpravodaji	0,5 dní	12 hodin	vedoucí, účastníci
celkem		258 hodin	

Pomůcky:

Pro výrobu kuřátek byly použity různé psací potřeby, temperové barvy, skořápky vajíček, lepidlo, slané těsto, špejle, potravinářské barvivo, aby byla kuřátka krásně žlutá.

Pro konání sbírky bylo potřeba zajistit vyplnění následujících formulářů na městském úřadě: oznámení o konání sbírky, formulář o zapečetění kasiček, formulář o rozpečetění kasiček a formulář o spočítání obsahu kasiček.

Zkušenosti:

Během realizace projektu jsme získali řadu zkušeností, které mohou pomoci dalším zájemcům při organizaci podobných charitativních sbírek.

- Je dobré na městský úřad zajít co nejdříve, aby o sbírce věděli a domluvit si termín na zapečetění a následné rozpečetění kasiček.
- Nevyrábět kasičky ze zavařovacích lahví, které se v rukou dětí snadno rozbijí, mnohem vhodnější jsou plastové, nejlépe však také průhledné nádoby. Také se mnohem lépe zapečťují.
- Mít připraveno více kasiček, děti většinou vytvoří více skupinek a pak je vhodné, aby měla každá skupinka kasičku. Také pro případné rozbítí kasičky je lepší mít připravenou náhradní.
- Dostatečně děti připravit a proškolit o tom, jak se mají lidem představit a jak jim vysvětlit na co peníze jdou. Klást důraz na slušné chování.
- Mít u sebe neustále potvrzení o zapečetění kasiček a povolení o konání sbírky. Někteří spoluobčané jsou nedůvěřiví.
- Je dobré mít děti neustále na očích a je také vhodné, aby měly alespoň skautské šátky, nebo jednotná trička.
- Připravit se na nepříznivé počasí, mít zajištěno dostatek teplého čaje, svačinku pro děti a mít domluveno místo, kde mohou jít na záchod.
- Také je vhodné mít k celé akci fotodokumentaci a následně napsat článek do městského zpravodaje se zveřejněním výsledků sbírky. Dobrý nápad je též vyhlášení výsledků městským rozhlasem a na webových stránkách střediska.

KAPKA

Iva Dolníčková

Realizátor: Junák svaz skautů a skautek ČR, Středisko „Krále Ječmínka“ Chropyně, vedoucí Iva Dolníčková

Uskutečněno: 10.-12.2011 (Chropyně)

Spolupracující instituce: Nadace pro transplantaci kostní dřeně, město Chropyně, EuroOil (ČEPRO), Chropyně

Stručná charakteristika projektu:

Skauti a skautky starší 15 let, především členové roverského kmene Fénix, se účastnili charitativní sbírky na podporu Nadace pro transplantaci kostní dřeně. Jejich úkolem bylo informovat řidiče přijíždějící na čerpací stanici v Chropyni o činnosti Nadace a možnostech pomoci. Na oplátku za příspěvek do kasičky sbírky nabízeli umytí skel automobilu.

Popis realizace:

Námět projektu

Námět realizovat se členy roverského kmene charitativní sbírku byl inspirován předcházející zkušeností se sbírkou Velikonoční skautské kuřátko, na které se podílely především mladší děti. Tento projekt organizuje Junák – svaz skautů a skautek ČR ve spolupráci s Nadací pro transplantace kostní dřeně a nabízí zapojení svým oddílům a střediskům.

Výstup projektu:

Cílem projektu bylo získat co největší obnos peněz pro potřeby Nadace pro transplantaci kostní dřeně na rozšíření Českého národního registru dárců kostní dřeně a seznámit občany s možností zapsat se do tohoto registru. Dále informovat veřejnost způsoby, jak se kostní dřeň transplantuje a celkově zvýšit povědomí o nemocech krvinek. Nezanedbatelným přínosem byla i propagace Junáka na veřejnosti.

V roce 2011 se nám v Chropyni podařilo vybrat 3958 Kč.

Výchovný a vzdělávací cíl:

Účastníci se seznámili s nemocemi spojenými s poruchami krvinek, charitativní činností, kterou vykonává Nadace pro transplantaci kostní dřeně, a uvědomili si jak se žije lidem, kteří nemají takové štěstí a chybí jim v životě to podstatné – zdraví, bez kterého se žije opravdu těžko.

Klíčový byl rozvoj komunikačních dovedností. Nejpodstatnější však bylo nasazení vlastního času, jména a úsilí ve prospěch druhých lidí postižených těžkým onemocněním. Pro mladé lidi to byl důležitý krok od sympatizování k akci a osobnímu nasazení pro charitu. Převzetí kousku osobní odpovědnosti za znevýhodněné spoluobčany.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Jihomoravský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co se týče organizační stránky pro vedoucí, byla to jistě nová zkušenost. Bylo potřeba zajistit bezpečnost všech zúčastněných a klást důraz na kázeň, neboť při neopatrném pohybu dětí by snadno mohlo dojít ke zranění. Samostatně komunikovali s Nadací pro transplantaci kostní dřeně i čerpací stanicí zajišťovali potřebné pomůcky a administrativu. Stejně jako u Velikonočního skautského kuřátka byly všechny potřebné dokumenty zaslány Nadací, navíc byly zaslány i kasičky a trička s logem Nadace.

Role:

Všichni členové účastníci se této sbírky měli za hlavní úkol informování řidičů a nabízení umytí skel za příspěvek do kasičky. Bylo nutné dodržovat rozpis služeb, který zajišťoval rovnoměrnou činnost během otevíracích hodin čerpací stanice a tím maximalizaci výběru finančních darů.

Vedoucí měli navíc na starosti registraci do projektu a tím i zajištění posláni potřebných dokumentů, získání odpovídajícího počtu kasiček i zajištění triček pro účastníky. Dále bylo potřeba zajít na městský úřad a ohlásit sbírku, domluvit sbírku na čerpací stanici, nechat zapečetit kasičky a následně se domluvit na jejich rozpečetění a spočítání. A na závěr odeslání peněz s potřebnými dokumenty na adresu nadace. Samozřejmostí bylo školení účastníků sbírky, tvorba rozpisu služeb a společná příkladná účast.

Realizace:

Realizace tohoto předem připraveného projektu je pro středisko zdánlivě nenáročná. Stačí domluvit partu lidí, kteří jsou ochotni se do projektu aktivně zapojit, zjistit jejich velikost pro dodávku jednotlivých triček. Potom sestavit rozpis, kdy a kdo bude sbírku provádět. Domluvit povolení o pořádání akce s čerpací stanicí a městem, zajistit bezpečnostní pomůcky, jako jsou reflexní vesty. Dále určit ty, kteří donesou stěrky a houbičky na umývání skel, zajistit čisticí prostředky a svačinky pro účinkující. Tyto výdaje byly propláceny z rozpočtu našeho skautského střediska. Rovněž je potřeba vyzvednout příchozí balík s tričky a dokumentaci na poště a vyřídit vše kolem pokladniček: oznámení o umístění sbírkové kasičky, protokol o zapečetění a rozpečetění kasičky, protokol o vybrané částce.

Pro samotnou realizaci je klíčové školení účastníků, kteří budou za umývání skel automobilů sbírat peníze do kasiček. Školení se zaměřuje jednak na pravidla bezpečnosti při pohybu okolo automobilů na benzínové stanici a jednak na motivaci a podávání přesných informací o smyslu sbírky a způsobu jejího využití.

Poté vyrazí první tříčlenná parta pod vedením koordinátora do terénu. Koordinátor dohlíží na kvalitu umytých skel a bezpečnost na čerpací stanici, celkem jsme střídali dva koordinátory.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
domluva s Nadací pro transplantaci kostní dřeně	0,5 dní	2 hodiny	vedoucí
domluva s provozovatelem benzínové stanice	0,5 dní	1 hodina	vedoucí
zajištění pomůcek pro účastníky	1 měsíc	4 hodiny	vedoucí, účastníci
společné školení účastníků	0,5 dní	4 hodiny	vedoucí, účastníci
vyřízení povolení sbírky na městském úřadu	0,5 dní	1 hodina	vedoucí
realizace sbírky	3 dny	100 hodin	vedoucí, účastníci
rozpečetění kasiček, odeslání prostředků	0,5 dní	2 hodiny	vedoucí
zpracování fotodokumentace, prezentace v městském zpravodaji	0,5 dní	12 hodin	vedoucí, účastníci

celkem		126 hodin	
--------	--	-----------	--

Tabulka 5: Fáze realizace projektu sbírka Kapka

Pomůcky:

Reflexní vesty, stěrky a houbičky na okna, informační letáky, čisticí prostředky na mytí skel.

Zkušenosti:

Během realizace projektu jsme získali řadu zkušeností, které mohou organizátorům podobných akcí pomoci s hladkým průběhem této akce a pomohou předejít neočekávaným situacím.

- Je velmi vhodné zajít se domluvit na čerpací stanici co nejdříve, některé stanice vyžadují souhlas vedoucích, či potvrzení o činnosti, to se může značně protáhnout. Proto čím dříve tam zajdete, tím lépe.
- Vždy nechejte na čerpací stanici kontakt na koordinátora a minimálně měsíc před akcí se jděte připomenout a ujistit se, že počítají s akcí.
- Zjistěte si, jaké podmínky musíte splňovat, abyste bez problémů mohli na čerpací stanici být (povinné reflexní vesty, vlastní kbelíky, houbičky, stěrky). Někde vám je rádi půjčí, ale lepší je mít pro jistotu vlastní.
- Ujistit se, že všichni členové skupin mají trička s logem nadace a reflexní vesty.
- Každý, kdo se pohybuje u aut, si musí být naprosto jist tím, na co se peníze vybírají, na co budou využity a jaké akce se účastní.

Vysazení výrazné stromové aleje na Kamenicku

Jan Smrčka

Realizátor: Skautské středisko Fidelis et Fortis, město Kamenice nad Lipou

Uskutečněno: Jaro 2007

Finanční podpora: Nadace Partnerství a Město Kamenice nad Lipou

Stručná charakteristika projektu: Skautské středisko Fidelis et Fortis Kamenice nad Lipou v partnerství s městem Kamenice nad Lipou uspořádalo tematický den Země pro širokou veřejnost. Hlavním cílem bylo vysázet cca 50 stromů podél cesty mezi Kamenicí nad Lipou a Novou Vsí, pozemky patří do katastru města Kamenice nad Lipou. Dílčí cíle sestávaly z podpory komunitního rozvoje, osvěty a vzdělávání v rámci ekologie a ochrany životního prostředí. Vznikla tak cca dvou kilometrová alej složená z jeřábů ptačích a javorů klenů.

Popis realizace:

Námět projektu

Námět projektu na vysazení aleje vyšel od členů střediska Fidelis et Fortis pod vedením Petra Hrouzka z Odboru životního prostředí města Kamenice nad Lipou.

Skautské středisko Fidelis et Fortis má na Kamenicku velmi dobrou pověst a tato akce sloužila k dalšímu posílení PR i za hranicemi města a upevnění přímé spolupráce s městem Kamenice nad Lipou. Projekt samotný realizovali členové střediska Fidelis et Fortis převážně pod patronátem skautů a roverů 9. Skautského oddílu – DEVÍTKA. Spolupráce probíhala i s místní odborníci na výsadby, paní Batrlovou ohledně správného postupu při sázení a následně dalších úpravách.

Výstup projektu

Cílem projektu bylo vysázet alej v prázdném a návětrném dvoukilometrovém úseku podél cesty mezi Kamenicí nad Lipou a Novou Vsí. Druhové složení stromů tvořily jeřáby a javory. Samotná akce dala prostor k setkání místních občanů nad společnou prací pro svůj kraj a město. Díky doprovodnému programu, jako byl oheň s posezením a tematické hříčky pro děti i dospělé se tato akce stala posilujícím prvkem místní komunity. Vysazená alej se v následujících letech stala oblíbeným místem procházek, lidé se chodí dívat na své vysazené stromy. Starají se o ně a udržují pořádek.

Výchovný a vzdělávací cíl

Členové střediska, kteří se přímo podíleli na práci a přípravě celého projektu měli většinou již zkušenosti s obdobnými akcemi pro veřejnost, i když ne v takovém rozsahu.

Zkušenosti získávali a prohlubovali prostřednictvím přípravy technického i metodického materiálu, práci s textovými i grafickými programy v rámci propagace, fotodokumentace a odborného vedení na místě. Tyto činnosti podpořili, jak komunikační, tak organizační dovednosti mladších i starších

účastníků projektu. Samotní skauti nejvíce oceňovali zkušenosti v oblasti organizace, plánování akce, vedení lidí a získávání nových znalostí a dovedností při spolupráci s odborníky.

Starší roveři (15 let a výše) ručili za organizaci, harmonogram, metodiku pro hry a práci během celého projektu. Mladší skauti (11 – 15 let) měli na starost převážně technické zabezpečení a vedení prací přímo na místě. Prošli odborným školením a sloužili tak, jako rádcové laické veřejnosti při sázení stromů.

Role

Vedoucí projektu měl na starost administraci a podání projektu, jednal s dodavateli a zajišťoval spojení mezi skautským střediskem a městem Kamenice nad Lipou.

Metodický šéf vedl skupinu roverů a rangers, kteří měli na starosti vzdělávací a tematickou část programu.

Technický šéf se staral o veškerý materiál a dopravu k zázemí projektu. Od materiálu na sázení až k doplňkovým aktivitám.

Realizátoři projektu – skauti prováděli všechny přípravné a organizační práce, řídili samotné sázení a volný program během dne Země. Zajišťovali servis účastníkům v podobě občerstvení a metodické i technické podpory.

Všichni účastníci od 11 do 26 let pracovali na projektu ve svém volném čase bez nároku na jakoukoliv odměnu. Krom vedoucího projektu byli všichni realizátoři a šéfové mladší 26 let. Na přímé přípravě a realizaci se nejvíce podíleli skauti ve věku 12 – 17 let.

Realizace

Realizace projektu trvala celkem čtyři měsíce, od podání projektové žádosti na podporu nákupu stromků až po uskutečnění samotné akce. V první fázi došlo k jednání v rámci střediska Fidelis et Fortis, kdy se dohodli cíle, role a zaměření projektu. Na základě rozhodnutí proběhlo jednání se zástupci města Kamenice nad Lipou a sepsání projektové žádosti. Podání projektové žádosti na Nadaci Partnerství proběhlo skrze odbor životního prostředí městského úřadu.

V druhé fázi došlo k přípravě metodických podkladů, aktivit a harmonogramu pro samotnou akci. Vytvářeli se pracovní listy a proběhlo školení účastníků realizátorů projektů. Skauti prošli jednodenním praktickým školením, kdy se dozvěděli jak správně zasadit strom, kterých chyb se vyvarovat a jak tento postup vysvětlit dalším osobám. Dále se seznámili se specifiky dřevin, které se budou vysazovat.

Třetí fáze byla zaměřena na přípravu technického zázemí. Objednávky: ochrana proti okusu; rýče; krumpáče; látkové popruhy; hřebíky; materiál na občerstvení; lopaty. Výroba: kůl 200 cm, půlený; palivové dřevo atd.

Čtvrtá fáze se týkala samotného uskutečnění celodenní akce. Organizace účastníků, vedení prací, realizace a dohled nad doplňkovým programem (občerstvení, aktivity). Zajišťovala se také podrobná fotodokumentace pro následnou prezentaci v tisku. Celé akce se zúčastnilo kolem 150 účastníků.

Pátá fáze byla udržovací. Členové 9. Skautského oddílu v následujících 2 týdnech zajišťovali zalévání nově zasazených stromů a úpravu terénu.

Závazek následné péče o alej si na sebe vzali skauti a skautky ze střediska Fidelis et Fortis.

fáze projektu	doba trvání	časová náročnost	realizátor
Jednání v rámci skautského střediska Fidelis et Fortis	1 den	5 hodin	vedoucí, účastníci
Jednání mezi skautským střediskem a městem K.n.L.	1 měsíc	10 hodin	vedoucí
Vytváření a podání projektu	1 měsíc	15 hodin	vedoucí
Vytváření harmonogramu a metodiky akce	1 měsíc	30 hodin	metodický šéf a jeho tým
Školení organizátorů	1 den	8 hodin	vedoucí, metodický tým, účastníci
Příprava technického zázemí	14 dní	32 hodin	technický šéf a jeho tým
Příprava akce Den Země	2 dny	5 hodin	vedoucí, technický šéf, účastníci
Sázení stromů, realizace Dne Země	1 den	12 hodin	vedoucí, účastníci, šéfové sekcí
Prezentace výsledků, administrativní činnosti apod.		20 hodin	vedoucí, metodický šéf a jeho tým
celkem		137 hodin	

Tabulka 6: Fáze realizace projektu

Metodická část

V rámci metodické sekce se připravil harmonogram celé akce, včetně přípravy proškolení účastníků a pracovních listů pro veřejnost (rodiče s dětmi).

Proškolení se týkalo převážně sázení stromů na základě vytvořeného metodického pokynu:

- Výsadba stromků se daří nejlépe, když ji provádějí současně dva účastníci. Jeden drží stromek a druhý přihrnuje zemi ke kořenům.
- Kořeny chráníme zabalené ve vlhkých hadrech a ve stínu.
- Při výsadbě je důležité zasadit stromek do správné hloubky. Kořenový krček má být těsně nad úrovní půdy. Při výsadbě musíme počítat s tím, že po výsadbě půda ještě ulehne, zároveň klesne i stromek, a proto musíme sázet o něco výše. Velmi dobrou pomůckou pro určení hloubky výsadby je lať, kterou položíme přes jámu tak, aby byla na úrovni okolního terénu.
- Kůl zatlučeme ke středu před vlastní výsadbou.
- Postup při výsadbě je takový, že jeden účastník umístí stromek uprostřed jámy, přičemž dbá na rovnoměrné rozmístění kořenů. Druhý pracovník přihrnuje ke kořenům ornici, první pracovník stromkem potřásá, aby půda vyplnila všechny prostory mezi kořeny. Pokud není stromek ve správné výšce, při potřásání ho zároveň mírně povytahujeme. Potom půdu ke kořenům přišlápneme a přihodíme ještě zeminu až po kořenový krček. Kolem stromku uděláme ještě misku na zadržování vody, stromek důkladně zalijeme a po vsáknutí vody přihrneme suchou půdu, čímž zamezíme vypařování a tvorbě přísušku. Když vysazujeme stromky ke kůlům, přivazujeme je jen volně a až po ulehnutí půdy je přivážeme pevně.

Vytváření pracovních listů bylo prováděno s cílem rozvíjet znalosti a dovednosti s využitím vjemů, pocitů a prostředí. Úkoly byly jak praktické, tak teoretické. Příklad 3 úkolů:

- Do rámečků v listu „obtiskni“ pomocí voskovky kůru javoru a lípy. Najdi rozdíl mezi tvarem a strukturou kůry.
- Na obrázku nalezněš dva listy javoru, jeden patří Javoru Klen a druhý Javoru Mléč. Pomocí šifry vylušti, který je který.
- Vytvoř pomocí kamínků, a přírodnin, které nalezněš na zemi obrazec symbolizující planetu Zemi.

Metodický tým měl na starosti i propagaci samotné akce v mediích, na webu a na veřejných místech města.

Technická část

Tým zabývající se technickým zázemím akce měl na starosti objednání a zabezpečení veškerého materiálu (viz seznam níže). Dále vyjednával s pomocí vedoucího projektu s technickými službami města na vzájemné výpomoci (doprava, výroba dřevěných kúlů). Těsně před samotnou akcí velel veškeré přípravě na místě a organizoval ostatní účastníky projektu.

Pomůcky

- 50 x ochrana proti okusu, délka 98 cm, barva světle zelená
- 50 x kúl 200 cm, půlený
- 8x rýč
- 5x krumpáč
- 5x lopata
- 50 m látkové popruhy
- 180 x hřebík (1,4 x 28)
- materiál na občerstvení + palivové dřevo na táborák
- 4x sekery

Důležité zkušenosti

V rámci přípravy a realizace projektu jsme získali následující zkušenosti:

- Nejeefektivnější propagace byla skrze samotné rodiče účastníků (dětí ze skautských oddílů).
- Organizace a práce s technickým zázemím, (kúly, doprava) byla díky oslovení rodičů a veřejnosti mnohem snazší.
- Je nutné dostatečně včas oslovit reportéry z místních novin a zastupitele města, kteří zvýší kredit akce a vytvoří projektu dostatečnou publicitu.
- Posílení komunitního citění bylo podpořeno nejenom zapojení široké veřejnosti ve společném projektu, ale i správným vyvážením odpočinkového času u ohně, kde měli lidé čas debatovat.

- Hned na začátku projektu je třeba si ujasnit, že konkrétní akcí projekt nekončí, následuje sepisování, prezentace a kontrola zasazených stromků.
- Hlavní organizace projektu stojí na pár lidech, kteří jsou díky týmové práci snadno zastupitelní.
- Aby byli organizátoři snadno poznat, používali jsme skautské kroje.

Přenositelnost projektu

Tento projekt je jednoduše přenositelný do každého regionu. Důležitá je ochota ze strany města a zájmového či občanského sdružení. Základem úspěchu je komunikace a otevřenost.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Jihomoravský kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pramen řeky Kamenice

Jan Smrčka

Realizátor: Skautské středisko Fidelis et Fortis, město Kamenice nad Lipou